

Kestävän matkailun infopaketti

Anna Turunen

Opinnäytetyö

Matkailun koulutusohjelma 2010

Matkailun koulutusohjelma

<p>Tekijät Anna Turunen</p>	<p>Ryhmä tai aloitusvuosi 2007</p>
<p>Opinnäytetyön nimi Kestävän matkailun infopaketti</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 25 + 47</p>
<p>Ohjaaja tai ohjaajat Jarmo Ritalahti, Annika Konttinen</p>	
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli koota suomalaisille matkailualan ammattilaisille suunnattu kestävän matkailun infopaketti. Se koostettiin Suomen matkatoimistoalan liiton (SMAL) toimeksiantona, yhteistyössä SMALin ympäristötyöryhmän kanssa, jossa on edustettuna suomalaisia matkailuyrityksiä eri toimialoilta. Infopaketti on osa Helsinki Declaration -prosessia, joka on SMALin koordinoima matkailualan sitoumus kestävään kehitykseen.</p> <p>Kestävän matkailun infopakettissa käsitellään matkailun taloudellisia, ekologisia sekä sosiaalis-kulttuurisia vaikutuksia ympäristöön. Sen tavoitteena on tuoda esille kestävän kehityksen merkitys matkailuelinkeinon säilymisen kannalta, sekä kestävän matkailun positiiviset puolet niin lähtö- kuin kohdemaissa. Infopakettissa kannustetaan yrityksiä kantamaan vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä kaikilla matkailuelinkeinon osa-alueilla sekä ottamaan kestävän kehityksen periaatteet osaksi jokapäiväistä liiketoimintaa. Infopaketti perustuu SMALin vuonna 2000 julkaisuun 10 hyvää neuvoa matkatoimistotalalle -käsikirjaan, jossa käsitellään matkailun ympäristövaikutuksia sekä matkatoimistoalan mahdollisuuksia pienentää negatiivisia ympäristövaikutuksia.</p> <p>Kestävän matkailun infopaketti julkistettiin Matka 2010 -messuilla tammikuussa 2010 Suomen matkatoimistoalan liiton Helsinki Declaration: Kättä pidempää -tapahtuman yhteydessä. Infopaketti on ollut kaikkien kiinnostuneiden käytettävissä Suomen matkatoimistoalan liiton kotisivuilla julkistamispäivästä lähtien.</p> <p>Opinnäytetyön raporttiosuudessa syvennetään kestävän matkailun infopaketin taustatietoja, esitellään toimeksiantaja, kerrotaan lyhyesti matkailuelinkeinosta ja kestävästä kehityksestä sekä siihen perustuvasta kestävästä matkailusta. Lisäksi raporttiosuudessa kuvataan infopaketin valmistumisprosessi SMALin ympäristötyöryhmän kokouksien pohjalta.</p>	
<p>Asiasanat Kestävä matkailu, kestävä kehitys, SMAL, Helsinki Declaration</p>	

Bachelor's Degree

<p>Author Anna Turunen</p>	<p>Group or year of entry 2007</p>
<p>The title of thesis Information manual on sustainable tourism</p>	<p>Number of pages and appendices 25 + 47</p>
<p>Supervisors Jarmo Ritalahti, Annika Konttinen</p>	
<p>The objective of the thesis was to write an information manual on sustainable tourism for Finnish professionals in tourism. The manual was commissioned by The Association of Finnish Travel Agents AFTA. It is a part of Helsinki Declaration process which is a commitment to sustainable tourism for tourism companies and organizations in Finland.</p> <p>The manual deals with three aspects of sustainable tourism: ecological, economical and socio-cultural. The aim of the manual is to emphasize the importance of sustainable development in tourism as well as to manifest the positive impact of tourism in both outbound and inbound countries. The manual encourages companies to take responsibility of people and the environment in all sectors of tourism as well as to adapt the principles of sustainable development to their businesses. The manual is based on a handbook published by AFTA in 2000 which guides the operations of travel agencies towards a more environmentally- friendly direction. The manual on sustainable tourism was published in January 2010 at Matka 2010 travel fair in Helsinki as a part of a sustainable tourism event organized by AFTA. Since then it has been available in Finnish on the website of AFTA.</p> <p>In addition to the sustainable tourism manual, this thesis includes a report with a description of the writing process of the manual. The manual was written in cooperation with AFTA's working team for environmental issues and the report is based on the meetings with the team. The report section includes also more information on AFTA, tourism as a line of business and sustainable tourism based on sustainable development.</p>	
<p>Key words Sustainable tourism, sustainable development, AFTA, Helsinki Declaration</p>	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Suomen matkatoimistoalan liitto ry.....	3
2.1	Suomen matkatoimistoalan liiton historia.....	3
2.2	Helsinki Declaration.....	4
2.3	Kestävän matkailun infopaketti osana Helsinki Declarationia.....	4
2.4	SMALin ympäristötyöryhmä.....	5
2.4.1	Oy Aurinkomatkat - Suntours Ltd Ab.....	5
2.4.2	Finnair Oyj.....	6
2.4.3	Oy Finnmatkat Ab.....	6
2.4.4	Kaleva Travel Oy.....	7
2.4.5	Olympia Kaukomatkatoimisto.....	7
2.4.6	Scandic.....	8
2.4.7	Viking Line Oy.....	8
2.4.8	VR Oy.....	9
3	Kestävä kehitys matkailussa.....	10
3.1	Matkailuelinkeino.....	10
3.2	Matkailuelinkeino Suomessa.....	11
3.2.1	Matkailun nykytila.....	11
3.2.2	Suomen matkailustrategia.....	11
3.2.3	SMALin rooli Suomen matkailuelinkeinossa.....	12
3.3	Kestävä kehitys.....	13
3.4	Kestävä matkailu.....	14
4	Prosessin kuvaus.....	15
4.1	Lähtökohdat ja alustavat tavoitteet.....	15
4.1.1	Sisällön rajaaminen.....	16
4.1.2	Rakenne.....	16
4.2	Tavoitteet.....	16
4.3	Case-esimerkkien laadinta.....	17
4.4	Infopaketin viimeistely ja julkistaminen.....	18
5	Loppusanat.....	20
	Lähteet.....	21

Liitteet

Liite 1. Helsinki Declaration, Kestävän matkailun infopaketti

1 Johdanto

Kestävän matkailun infopaketti on laadittu Suomen matkatoimistoalan liiton (SMAL) toimeksiantona. Se on osa Helsinki Declaration -prosessia, joka on Suomen matkailuelinkeinon sitoumus kestävään kehitykseen. Helsinki Declaration -julistus allekirjoitettiin ensimmäistä kertaa Matka 2009 -messuilla. Julistus ei ole lista pääsyvaatimuksista, joiden tulisi allekirjoitushetkellä olla sataprosenttisesti täytetty, vaan yrityksen/organisaation sitoumus kehittää toimintaansa kestävämpään suuntaan. Julistus on avoin kaikille matkailualan toimijoille. Sen on tähän mennessä allekirjoittanut noin 100 matkailualan toimijaa. Allekirjoittajien joukossa on edustettuna kotimaan- ja ulkomaanmatkailu, maa-, vesi- ja lentoliikenne, majoituspalvelut, matkanjärjestäjät, matkatoimistot ja ohjelmapalvelut. Mukana on myös matkailuorganisaatioita, yhdistyksiä, oppilaitoksia ja matkailulehdistöä.

Kestävän matkailun infopaketti perustuu SMALin vuonna 2000 julkaistuun 10 hyvää neuvoa matkatoimistoalalle -käsikirjaan, jossa käsitellään matkailun ympäristövaikutuksia sekä matkatoimistoalan mahdollisuuksia pienentää negatiivisia ympäristövaikutuksia. Sen tavoitteena on päivittää ympäristökäsikirjaa ja tuoda esiin ympäristövaikutusten lisäksi myös matkailun taloudelliset ja sosiaaliskulttuuriset vaikutukset, korostaen niiden positiivisia puolia. Infopakettia on koottu yhteistyössä SMALin ympäristötyöryhmän kanssa, jossa on jäseniä suomalaisista matkailuyrityksistä useilta eri toimialoilta.

Kestävän matkailun infopaketti on suomalaisille matkailun ammattilaisille suunnattu. Kohde-ryhmä on laaja ja monipuolinen. Tämä on asettanut infopaketin kokoamiselle haasteita, sillä sen tavoitteena on olla mahdollisimman helppokäyttöinen ja monipuolinen työkalu kaikille suomalaisille matkailun ammattilaisille. Infopaketin tavoitteena on tuoda esille kestävä kehityksen merkitys matkailuelinkeinon säilymisen kannalta, sekä kestävä matkailun positiiviset puolet niin lähtö- kuin kohdemaissa.

Kestävän matkailun infopaketissa kannustetaan suomalaisia matkailuyrityksiä kantamaan vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä kaikilla matkailuelinkeinon osa-alueilla sekä ottamaan kestävä kehityksen periaatteet osaksi jokapäiväistä liiketoimintaa. Siihen on koottu selkeästi luettavaa ja ymmärrettävää tietoa matkailun kestävästä kehityksestä, sen ekologisista, taloudellisista ja sosiaaliskulttuurisista vaikutuksista. Infopaketissa annetaan vinkkejä ja esimerkkejä siitä, mitä yrityksessä voidaan asian hyväksi tehdä ja mistä voi saada lisätietoa. Case -esimerkkeihin on koottu tietoa kestävä matkailun positiivisista vaikutuksista luonnonympäristöön ja paikallisväes-

töihin eri puolella maailmaa. Case -esimerkeissä kerrotaan myös mitä eri toimialojen matkailuyritykset ovat tehneet edistääkseen matkailun kestävästä kehitystä.

Tämä opinnäytetyö koostuu erillisestä raporttiosuudesta sekä kestävän matkailun infopakettista. Raporttiosuudessa esitetään infopaketin tavoitteet ja kuvaillaan sen valmistumisprosessia ympäristötyöryhmän kokouksien pohjalta. Raporttiosuudessa esitellään myös työn toimeksiantaja sekä infopaketissa käytetty tietoperusta. Kestävän matkailun infopaketti on liitetty työn loppuun raporttiosuuden jälkeen sellaisessa muodossa, kun se julkaistiin Suomen matkatoimistotalan liiton internet-sivuilla tammikuussa 2010.

2 Suomen matkatoimistoalan liitto ry

2.1 Suomen matkatoimistoalan liiton historia

Suomen matkatoimistotoiminta alkoi Helsingin rautatieasemalla vuonna 1897 kansainvälisten kuponkilippujen myötä, joita myytiin rautateitse matkustaville asiakkaille. Ensimmäinen täyden palvelun matkatoimisto, nykyiseltä nimeltään Suomen Matkatoimisto Oy, perustettiin 1909. Ennen talvi- ja jatkosotaa Suomessa oli yhteensä kuusi matkatoimistoa Helsingissä, Vaasassa, Tampereella ja Turussa. Sotien jälkeen, syyskuussa 1940, perustettiin Suomen matkatoimistoyhdistys SMY parantamaan kehittyvän alan elinehtoja ja kohottamaan palvelutasoa. Perustajajäsenet olivat Suomen Matkatoimisto Oy, Matkatoimisto Kaleva Oy ja Kansan Matkatoimisto Oy. (SMAL 2010b.)

1950-luvulta lähtien matkailu lisääntyi ja sen myötä matkatoimistojen ja erityisesti koulutetun työvoiman kysyntä kasvoi valtavasti. Elinkeino oli uusi ja alalta puuttui julkinen sääntely ja kuluttajansuoja. Alalla tarvittiin elinkeinojärjestöä, jonka jäsenet erottautuivat kokemuksensa ja luotettavuutensa puolesta uusista alalle tulleista. Vuonna 1950 SMY ryhtyi kouluttamaan matkatoimistovirkailijoita ja näin alalle saatiin kaivattua, koulutettua työvoimaa. Vuonna 1968 voimaan tuli matkatoimistoasetus, jonka myötä matkatoimistoliikkeen harjoittamisesta tuli luvanvaraista toimintaa. Asetuksella suojattiin yhdistyksen jäseniä ja yleisöä alalle pyrkiviltä keinottelijoilta ja yrityksiltä, joilla ei ollut edellytyksiä matkatoimistopalveluun. (SMAL 2010b.)

SMY lakkautti toimintansa syksyllä 1992 ja yhdisti voimat niin ikään oman toimintansa lakkauttaneen, yksityisiä matkatoimistoja edustaneen Matkatoimistoyrittäjien järjestön kanssa. Uusi, yhteinen Suomen matkatoimistoalan liitto (SMAL) perustettiin 17.4.1993. SMAL on nykyisin matkatoimistojen, matkanjärjestäjien ja incoming -toimistojen muodostama yhteisö. SMALin tavoitteena on edistää matkatoimistoalan kehitystä Suomessa, ajaa jäsentensä yhteisiä etuja ja valvoa niiden oikeuksia, toimia hyvien liiketapojen ylläpitämiseksi sekä luoda edellytyksiä hyviin suhteisiin ja toiminnalliseen yhteistyöhön jäsentensä ja matkailualan muiden yritysten kesken. (SMAL 2010a-b.)

2.2 Helsinki Declaration

Helsinki Declaration on Suomen matkailuelinkeinon sitoumus kestävään kehitykseen. Prosessi seuraa kestävän kehityksen edistymistä matkailualalla ja sen tavoitteena on pitää matkailun kestävä kehitys esillä sekä jakaa tietoa. Helsinki Declaration -julistus on avoin kaikille kestävästä kehityksestä kiinnostuneille matkailualan toimijoille. Sen allekirjoittanut yritys/organisaatio lupautuu kehittämään toimintaansa kestävämpään suuntaan omilla konkreettilla toimenpiteillä. Julistuksen on tähän mennessä allekirjoittanut 100 suomalaista matkailualan toimijaa. Allekirjoittajajoukossa on edustettuna kotimaan- ja ulkomaanmatkailu, maa-, vesi- ja lentoliikenne, majoituspalvelut, matkanjärjestäjät, matkatoimistot ja ohjelmapalvelut. Mukana on myös matkailuorganisaatioita, yhdistyksiä, oppilaitoksia ja matkailulehdistöä. (SMAL 2010c.)

2.3 Kestävän matkailun infopaketti osana Helsinki Declarationia

Kestävän matkailun infopaketti on osa Helsinki Declaration -prosessia. Se on suomalaisille matkailualan ammattilaisille suunnattu tietopaketti, joka käsittelee kestävä matkailua ympäristöasioiden lisäksi myös taloudellisen sekä sosiaaliskulttuurisen kestävyuden kannalta. Infopaketissa kannustetaan yrityksiä kantamaan vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä kaikilla matkailuelinkeinon osa-alueilla sekä ottamaan kestävän kehityksen periaatteet osaksi jokapäiväistä liiketoimintaa.

Helsinki Declaration -julistus ei ole lista pääsyaatimuksista, joiden tulisi allekirjoitushetkellä olla sataprosenttisesti täytetty, vaan sen allekirjoittanut yritys lupautuu kehittämään toimintaansa kestävämpään suuntaan. Infopaketissa tuodaan esille konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä julistuksen allekirjoittaneet yritykset ovat tehneet kestävän kehityksen edistämiseksi sekä annetaan vinkkejä kuinka matkailuyritys voi kehittää toimintaansa kestävämpään suuntaan. Infopaketti kannustaa sekä pieniä että isoja matkailuyrityksiä eri toimialoilta kantamaan vastuunsa niin sosiaalisesta, taloudellisesta kuin ekologisesta ympäristöstä.

2.4 SMALin ympäristöryhmä

Kestävän matkailun infopaketti on koostettu Suomen matkatoimistoalan liiton toimeksiannota. Infopakettia on ollut työstämässä SMALin ympäristöryhmä, jossa on mukana matkailun ammattilaisia matkailun eri toimialoilta. Ympäristöryhmässä on SMALin lisäksi edustettuna Aurinkomatkat Oy, Finnair Oyj, Finnmatkat Oy, Kaleva Travel, Scandic, Olympia Kaukomatkoimisto, Viking Line Oy sekä VR Oy (SMAL 2009). Infopakettia käytiin läpi ympäristöryhmän kokouksissa syksyllä 2009 ja niiden lisäksi infopaketin sisältöä koskevia asioita käsiteltiin sähköpostin välityksellä. (SMAL 2009.)

2.4.1 Oy Aurinkomatkat - Suntours Ltd Ab

Oy Aurinkomatkat - Suntours Ltd Ab on perustettu vuonna 1963. Se on Suomen suurin valmismatkojen järjestäjä, ulkomaille suuntautuvien valmismatkojen ostajista noin 40 % valitsee matkanjärjestäjäksi Aurinkomatkat. Aurinkomatoilla on 150 lomakohtetta ja 900 hotellia 40 maassa. Yritys kuuluu Finnair-konserniin. (Aurinkomatkat 2010a.)

Aurinkomatkat noudattaa kestävän matkailun ohjelmaa, joka ottaa huomioon niin lomakohteiden ympäristön kuin elämäntavan. Yritys tiedostaa toimintansa vaikutukset ympäristöön, kulttuuriin ja talouteen ja tekee yhteistyötä vain sellaisten kumppaneiden kanssa, jotka huomioivat nämä vaikutukset omassa toiminnassaan. Kestävän matkailun ohjelmaan kuuluu myös materiaalien uudelleenkäyttö ja kierrätys sekä henkilöstön koulutus ja kestävää matkailua koskevan informaation jakaminen asiakkaille. Yritys tukee matkakohteiden ympäristö- ja kulttuurihankkeita, esimerkiksi sponsoroimalla Turtle Watch -luonnonsuojelujärjestöä, joka keskittyy merikilpikonniin ja muiden merten uhanalaisten lajien suojeluun Kaakkois-Aasiassa. Kohteiden hotellit on luokiteltu pizaratunnuksella, joka kertoo kuinka hyvin hotelli vastaa kestävän kehityksen haasteisiin. (Aurinkomatkat 2010a.)

Aurinkomatkat kuuluu Tour Operators' Initiative for Sustainable Tourism Development -järjestöön, joka on Unescon, YK:n ympäristöohjelma UNEP:in, WTO:n (World Tourism Organization) ja matkanjärjestäjien yhteishanke kestävän matkailun kehittämiseksi. Aurinkomatkat on myös allekirjoittanut kansainvälistä lapsiseksikauppaa vastustavan The Code -käytössännösten. (Aurinkomatkat 2010a.)

2.4.2 Finnair Oyj

Finnair on perustettu 1.11.1923 ja se on yksi maailman vanhimmista edelleen toimivista lentoyhtiöistä. Finnair-konsernin toimialat ovat reitti- ja lomalentotoiminta, tekniset ja maapalvelut sekä catering-toiminta, matkatoimistoala sekä matkailualan tieto- ja varaupalvelu. Finnairilla on säännöllistä reittiliikennettä kotimaan, Euroopan ja Aasian kohteisiin ja lisäksi lomalentoja yli 60 kohteeseen Välimeren alueella, Kanariansaarilla, Kaakkois-Aasiassa, Karibialla ja Etelä-Amerikassa. (Finnair 2010.)

Finnair julkaisi ensimmäisen yhteiskuntavastuuraporttinsa vuonna 2008. Raportissa käsitellään Finnairin taloudellista, sosiaalista sekä ympäristövastuuta ja opastetaan myös asiakasta tekemään vastuullisia valintoja matkustuksen suhteen. Finnair-konsernin panostus kestäväan kehitykseen on monipuolista. Yhtenä esimerkkinä tästä on aktiivinen ympäristötyö. Finnair lentää yhdellä Euroopan uusimmista kalustoista ja näin pyrkii minimoimaan lentopäästöjä. Finnair Catering Oy on yksi harvoista ympäristösertifioiduista lentokeittiöistä. Ympäristötyön lisäksi Finnair pyrkii huolehtimaan työntekijöistään muun muassa tarjoamalla terveystalvikuja ja lisäämällä vuorotyöläisten hyvinvointia. Finnairin sosiaalinen vastuu ulottuu myös konsernin ulkopuolelle. Kansainvälisen yhteistyön myötä yritys tukee esimerkiksi Unicefin aidsin vastaista työtä vietnamilaisten lasten hyväksi. (Finnair 2008.)

2.4.3 Oy Finnmatkat Ab

Finnmatkat on Aurinkomatkojen jälkeen Suomen toiseksi suurin matkanjärjestäjä. Se aloitti toimintansa vuonna 1964 nimellä Vingresor. Nykyisin Finnmatkat on osa TUI Nordicia, johon kuuluu matkanjärjestäjiä myös Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. TUI Nordic on kuulunut syksystä 2007 maailman suurimpaan matkailukonserniin TUI Travel Plc:n. (Finnmatkat 2010b-c.)

Finnmatkojen sitoutuminen kestäväan kehitykseen nojaa kolmeen peruspilariin, joita ovat ympäristö, erityisesti ilmastonmuutoksen torjuminen, kulttuuri ja sosiaalinen vastuu. Ilmastotyöhön yritys osallistuu muun muassa minimoimalla fossiilisten polttoaineiden kulutusta, minimoimalla jätemääriä, lajittelemalla ja kierrättämällä. Yritys noudattaa paikallisia lakeja ja asetuksia ja tekee yhteistyötä alihankkijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, jotta nekin sisäistävät toimintansa ympäristövaikutukset. Finnmatkat kouluttaa ja kannustaa työntekijöitä ympäristötyöhön sekä tiedottaa asiakkaita yrityksen ympäristötyöstä ja kannustaa heitä ekologisiin osto-

päätöksiin. Lisäksi yrityksessä seurataan aktiivisesti ympäristöasioita ja kehitetään ympäristötyötä niin Suomessa kuin kohdemaissakin. (Finnmatkat 2010d.)

Erialaisten yhteistyöprojektien myötä Finnmatkat tukee matkakohteiden ihmisten ja eläinten olojen parantamista ja suojelee paikallista ympäristöä sekä estää historiallisesti arvokkaan kulttuuriperinnön hyväksikäyttöä. Yritys pyrkii myös kehittämään sosiaalista vastuuta herättämällä keskustelua ja tiedottamalla sen tärkeydestä. (Finnmatkat 2010e.)

2.4.4 Kaleva Travel Oy

Vuonna 1935 perustettu Kaleva Travel Oy on Suomen suurin yksityinen ja riippumaton täyden palvelun liikematkaj- ja vapaa-ajanmatkatoimisto. Yrityksen pääomistaja on Juuranto-yhtiöt ja sen kansainvälinen yhteistyökumppani on Carlson Wagonlit Travel. Suomen lisäksi yrityksellä on toimipisteitä Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Romaniassa. (Kaleva Travel 2010a.)

Kaleva Travelissa ympäristöasiat ovat tärkeä osa arkipäivää. Vuonna 2008 yritykselle myönnettiin ensimmäisenä matkatoimistona Suomessa Maailman luonnonsäätiö WWF:n Green Office -merkki. Yrityksen ympäristöohjelman tavoitteena on vähentää jätteiden syntyä, edistää kierrätystä ja ohjata luonnonvarojen vastuullisempaan käyttöön. Vuoden 2009 aikana myös Viron, Latvian ja Liettuan toimistoille myönnettiin Green Office -merkki, ensimmäisinä yrityksinä kaikissa kyseisissä maissa. (Kaleva Travel 2010b.)

2.4.5 Olympia Kaukomatkatoimisto

Olympia Kaukomatkatoimisto perustettiin Helsingissä vuonna 1952. Yritys on erikoistunut kulttuuri- ja luontomatkajen järjestämiseen. Kohdevalikoimaan kuuluu Pohjois- ja Etelä-Amerikka, Afrikka, Lähi- ja Kaukoitää, Oseania ja Antarktis. Olympia tukee WWF:n toimintaa muun muassa lahjoituksin ja saa vastapainoksi tärkeää ja ajankohtaista tietoa maailman luonnon tilasta. Yhteistyö WWF:n kanssa antaa sekä yritykselle että matkustajille entistä paremman mahdollisuuden vaikuttaa planeettamme säilymiseen. (Olympia Kaukomatkatoimisto 2010; WWF 2010b.)

2.4.6 Scandic

Scandic on Pohjoismaiden johtava hotelliketju. Siihen kuuluu tällä hetkellä 151 hotellia ja ne sijaitsevat Ruotsissa, Tanskassa, Suomessa, Norjassa, Virossa, Liettuassa, Saksassa, Hollannissa, Belgiassa ja Puolassa. Ensimmäinen hotelli avattiin vuonna 1963 Keski-Ruotsissa ja Suomessa Scandic-ketjun toiminta alkoi 1998. (Scandic 2010a.)

Scandic on tehnyt työtä kestäväen kehityksen edistämiseksi jo vuodesta 1993. Kattava ympäristötyö alkoi vuonna 1994 yhteistyössä Det Naturliga Steget -järjestön kanssa. Ympäristötyöllä Scandic pyrkii aktiivisesti pienentämään ympäristökuormitusta ja tukemaan ekologisesti kestäväen yhteiskunnan kehitystä. Tehokas ympäristötyö on tuottanut tulosta. Esimerkiksi vuonna 2004 kaikille Ruotsin Scandic-hotelleille myönnettiin Pohjoismaiden yhteinen Joutsenmerkki. Suomessa merkki on myönnetty 11 hotellille. Ympäristötyöhön kuuluu muun muassa veden ja sähkön säästäminen, jätteiden lajittelu ja kierrättäminen sekä Reilun kaupan ja luomutuotteiden käyttö hotellien ravintoloissa. (Scandic 2010b-c.)

2.4.7 Viking Line Oy

Viking Line tarjoaa matkustus- ja rahtipalveluja Itämerellä. Yritys aloitti liikennöinnin Suomen, Ahvenanmaan ja Ruotsin välillä vuonna 1959. Nykyinen Viking Line Abp aloitti toimintansa 1963 nimellä Ålandsfärjan Ab. Yrityksen toimintaan kuuluvat reittimatkat, virkistysmatkat ja rahti ja sen pääasialliset markkina-alueet ovat Suomi, Ruotsi, Ahvenanmaa ja Baltia. (Viking Line 2010a.)

Viking Line kantaa vastuunsa puhtaan ympäristön puolesta noudattamalla nykyisiä ympäristömääräyksiä sekä ennaltaehkäisemällä ympäristöhaittoja. Viking Linen pääkonttori ja kaikki alukset ovat saaneet ISO 14001 -ympäristösertifikaatin, joka edellyttää voimassaolevien lakien ja vaatimusten noudattamista sekä ympäristötyön jatkuvaa parantamista. Yritys pyrkii vähentämään päästöjä sekä ilmaan että mereen ja alusten jätevedet tyhjennetään maissa ja toimitetaan edelleen kunnallisiin jätevedenpuhdistuslaitoksiin. Aluksilla on oma jätehuoltosuunnitelma, jolla pyritään ensisijaisesti vähentämään jätteen määrää. Alusten huollossa ja ylläpidossa on kiinnitetty huomiota kemiallisiin aineisiin ja ympäristölle haitallisten aineiden käyttöä on rajoitettu tai niistä on luovuttu kokonaan. (Viking Line 2010b.)

2.4.8 VR Oy

VR-konserni on suomalainen kuljetusalan yritys. Osakeyhtiö on kokonaan Suomen valtion omistuksessa. Se on perustettu vuonna 1995 jatkamaan Valtionrautateiden toimintaa, joka puolestaan sai alkunsa jo 1800-luvun puolivälin jälkeen. VR-konserni harjoittaa rautatieliikennettä (osuus liikevaihdosta noin 51 %) ja sitä täydentävää autoliikennettä (noin 20 %). Konserniin kuuluu lisäksi ratojen kunnossapitoa, rakentamista, suunnittelua ja kehittämistä hoitava Oy VR-Rata Ab sekä catering- ja ravintolatoiminnasta vastaava Avecro Oy ja telepalveluihin erikoistunut Corenet Oy. VR-konsernissa on kaikkiaan 31 yhtiötä. (VR 2010a.)

VR-konsernin ympäristötyössä huomioidaan hiilidioksidipäästöt, energiankulutus, vaarallisten aineiden kuljettamiseen liittyvien onnettomuuksien ja vuototapausten ehkäisy, kestävä materiaalien käyttö sekä jätehuolto ja kierrätys. Lisäksi yritys tutkii ja kunnostaa pilaantunutta maaperää esimerkiksi vetureiden tankkausalueilla. VR tekee yhteistyötä Liikenneviraston kanssa vähentääkseen rataliikenteestä aiheutuvia melu- ja värinähaittoja ratojen läheisyydessä asuville asukkaille. Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa yritys on yhteistyössä perinnemaisemien kunnossuunnitelmien tuloksena on esimerkiksi raivattu elintilaa uhanalaisille kasveille ja hyönteisille yli 50 kohteessa ympäri Suomen muun muassa niittämällä ja haravoimalla. Vuoden 2007 lopulla VR julkaisi kaksitoista ympäristölupausta, jotka on määrä lunastaa vuoden 2012 loppuun mennessä. Kaikkien lupauksen toteuttaminen on käynnissä ja kaksi niistä on jo toteutettu. Junaliikenteessä on vuoden 2009 alusta asti ollut käytössä vesivoimalla tuotettu sähkö ja siten yritys on pystynyt puolittamaan hiilidioksidipäästöt. VR on myös pystynyt pitämään lupauksen, jossa vaarallisten aineiden kuljetuksissa ei vuonna 2009 sattunut merkittävää ympäristövahinkoja aiheuttaneita onnettomuuksia tai vuototapauksia. (VR 2010b.)

3 Kestävä kehitys matkailussa

3.1 Matkailuelinkeino

Matkailu on yksi maailman suurimmista ja nopeimmin kasvavista elinkeinoista. UNWTO:n mukaan kansainvälisten matkojen määrä on viimeisen kuudenkymmenen vuoden aikana kasvanut 25 miljoonasta yli 900 miljoonaan. Liikkuvuuden helpottuessa myös uusien kohteiden saavuttaminen on yhä useammille matkailijoille helpompaa. Vielä 1950-luvulla valtaosa matkoista suuntautui Euroopan ja Amerikan kohteisiin, mutta vuonna 2008 jo 45 prosenttia kansainvälisistä matkoista tehtiin kehittyviin maihin. (UNWTO 2009a, 2.)

Matkailun kasvaessa myös sen vaikutukset, niin positiiviset kuin negatiiviset, kasvavat. Valitettavaa on, että yleisesti ottaen matkailun negatiiviset vaikutukset tiedostetaan positiivisia paremmin. Matkailu vahingoittaa ympäristöä, lentoliikenne tuhoaa ilmastoa ja monikansalliset yritykset rakentavat matkailuinfrastruktuuria paikallisväestöjen kohtalosta piittaamatta. Tämä on totta, mutta matkailulla on myös paljon positiivisia vaikutuksia. WTTC:n (World Travel & Tourism Council) matkailusatelliittitilinpidon mukaan matkailun osuus maailman bruttokansantuotteesta on lähes 10 prosenttia ja vuonna 2008 se työllisti yli 200 miljoonaa ihmistä ympäri maailman (WTTC 2009, 4). Koska matkailu on jo niin monia maailman kolkkia koskettava elinkeino, sen avulla voidaan lisätä tietoisuutta muun muassa ympäristöongelmien ja sosiaalisten epäkohtien kitkemisessä.

Suurin osa vastuullisen matkan toteuttamisesta on yhä matkailijan omien valintojen varassa, mutta kysynnän kasvaessa yhä useammat matkailupalvelujen tarjoajat huomioivat kestävän kehityksen periaatteet toiminnassaan. Kestävä kehitys on matkailun säilymisen elinehto ja kaikkien matkailualan eri sektoreiden on yhdessä kannettava vastuu matkailun säilyttämisestä yhtenä maailman suurimpana elinkeinona. Kestävän kehityksen ei pitäisi olla tämän päivän menestyvässä matkailuyrityksessä vaihtoehto, vaan sen tulisi olla yksi toiminnan perusperiaatteista.

3.2 Matkailuelinkeino Suomessa

3.2.1 Matkailun nykytila

Matkailun maailmanlaajuinen kasvu näkyy myös Suomen matkailussa. Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) mukaan vuonna 2008 Suomeen saapui 6 miljoonaa ulkomaista matkailijaa, kun vuonna 2003 vastaava luku oli 4,6 miljoonaa (MEK 2004; MEK 2009). Tilastokeskuksen matkailutilinpidon mukaan vuonna 2007 Suomessa kulutettiin yhteensä 11 miljardia euroa matkailuun, kun vuonna 2003 vastaava luku oli 8,6 miljoonaa euroa. Matkailun osuus Suomen bruttokansantuotteesta vuonna 2007 oli 2,3 prosenttia. (Tilastokeskus 2005; Tilastokeskus 2009.)

Kotimaan matkailu on Suomen matkailun kantava voima. Vuonna 2007 suomalaisten vapaa-ajanmatkailijoiden osuus matkailun kokonaiskulutuksesta oli 50 prosenttia. Matkailijat kuluttivat vuonna 2007 eniten henkilöliikenne-, ravitsemis- ja majoituspalveluihin. Myös polttoaineet ja kaupasta tehdyt ostokset olivat matkailijoiden tärkeimpiä menoeriä. (Tilastokeskus 2009.)

Matkailu on Suomessa merkittävä työllistäjä. Vuoden 2006 matkailutilinpidon mukaan matkailualan laskennallinen kokonaistyöllisyys oli 62 055. Lukuun sisältyy ravitsemis- ja majoitustoimialojen sekä matkatoimistojen ja vastaavien koko- tai osa-aikaiset, ympärivuotiset työpaikat. Muilta toimialoilta on huomioitu erityisesti matkailua palvelevan toiminnan työpaikat. (Tilastokeskus 2008.)

3.2.2 Suomen matkailustrategia

Kauppa- ja teollisuusministeriön laatiman matkailustrategian mukaan Suomen tärkeimpiä matkailuvetovoimatekijöitä ovat puhdas ja monimuotoinen luonto sekä sen tarjoamat aktiviteettimahdollisuudet. Suomen vahvuuksia on myös suomalainen kulttuuri, korkea elintaso ja elämän laatu, korkea teknologian taso sekä sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Suomen matkailun heikkouksia on puolestaan matkailupalvelujen saatavuus, niiden epätasainen laatu ja asiakkaan palveluketjun hallinnan puutteellisuus. Tämä johtuu siitä, että Suomen matkailun toimijoista osa on ammattilaisia ja osan toimintatavoista heijastuu harrastelijamaisuus. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006, 14-16.)

Suomen matkailustrategian päämääränä on luoda edellytykset ympärivuotisen matkailun kehittymiselle, kasvulle ja kilpailukyvyille, hakea kannattavaa kasvua ulkomailta ja panostaa myös kotimaanmatkailun kehitykseen, luoda matkailukeskusten saavutettavuudesta ylivoimainen kilpailuetu, kehittää vetovoimaisia ja korkealaatuisia matkailutuotteita ja -palveluja niin kansainvälisille kuin kotimaisille matkailijoille sekä aikaansaada tuloksellinen, ennakoiva ja pitkän tähtäimen matkailun kehittämisen toimintatapa, joka verkostoisi toimijat yli hallinto- ja aluerajojen. Yksi strategian keskeisiä arvoja on kestävä kehitys. Strategian tavoitteena on matkailun myönteisten vaikutusten maksimoiminen ja kielteisten minimoiminen. Tavoitteen toteuttamisessa keskeisintä on yhteiskuntavastuullisuuden turvaaminen sekä kestävän matkailun periaatteiden toteutuminen kaikissa alan kehittämistoimenpiteissä. Kestävyys tulee toteutua samanaikaisesti ja tasavertaisesti taloudessa, ympäristönsuojelussa, paikalliskulttuurien monimuotoisuudessa ja paikallisväestön hyvinvoinnissa sekä matkailijatytyväisyydessä. Kestävän matkailun mukainen kehittäminen edellyttää matkailualan toimijoiden tiivistä yhteistyötä sekä samanlaisen kestävän matkailun arvomaailman jakamista. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006, 19-20, 68.)

3.2.3 SMALin rooli Suomen matkailuelinkeinossa

Matkailualalla toimii useita eri toimialoja, joista ei ole olemassa yksiselitteistä kansainvälistä määritelmää. Ensisijaisesti matkailuelinkeinon kuuluu ne toimialat, jotka saavat välitöntä tuloa matkailusta, kuten majoitus- ja ravitsemistoiminta, henkilöliikenne-, matkatoimisto-, kulttuuri-, virkistys- ja urheilupalvelut sekä ohjelmalvelut ja autojen vuokraustoiminta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.)

Yksi keskeisistä suomalaisen matkailuelinkeinon toimijoista on matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien edunvalvojaorganisaatio Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Liittoon kuuluu 150 varsianista jäsentä eli matkatoimistojäsentä, joiden toimipakkojen määrä on yhteensä noin 400. Lisäksi liittoon kuuluu 70 toimialajäsentä, joiden joukossa on lento-, laiva- tai maaliikennettä harjoittavia yhtiöitä, majoitusliikkeitä, matkailualan lehtiä, konsulttiyrityksiä ja oppilaitoksia, ulkomailla toimivia matkatoimistoja, kotimaisia ja ulkomaisia matkailutoimistoja sekä muita matkailualan palveluita tarjoavia yrityksiä ja yhteisöjä. SMAL järjestää jäsenilleen koulutusta matkatoimistoalan ajankohtaisista aiheista sekä tarjoaa jäsenilleen asiantuntijoiden neuvontaa asioissa, jotka liittyvät kuluttajansuojaan, matkojen myyntiehtoihin ja arvonnäköalaverotukseen sekä lakiasioissa. Lisäksi liitto neuvoo jäseniä esimerkiksi markkinointiin tai sopimuserimieli-syyksiin palvelutuottajien kanssa liittyvissä asioissa. SMAL koostaa myös säännöllisesti tilastoja

toimialan kehityksestä. Helsinki Declaration -julistuksella SMAL kokoaa yhteen useita matkailun toimijoita monilta eri toimialoilta ja näin edistää toimijoiden yhteistyötä ja elinkeinon yhteistä panostusta kestävä matkailun kehityksessä. (SMAL 2010e-g.)

3.3 Kestävä kehitys

YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio eli Brundtlandin komissio määritteli vuonna 1987 kestävä kehityksen sellaisena kehityksenä, joka mahdollistaa perustarpeiden tyydyttämisen vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omat perustarpeensa (UN 1987, 54). Viisi vuotta myöhemmin Rio de Janeirossa pidettiin YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi, jonka tavoitteena oli edistää sosiaalista ja taloudellista kehitystä teollistuneiden ja kehittyvien maiden välillä samalla huomioiden luonnon kantokyky ja näin varmistaa myös tulevien sukupolvien hyvinvointi. Konferenssissa hyväksyttiin YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 21, jossa huomioitiin muun muassa elämälle välttämättömien luonnonvarojen kestävämpi kulutus, ympäristönsuojelu, luonnon monimuotoisuuden säilyminen, kestävä maatalouden edistäminen sekä sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys, kuten esimerkiksi köyhyyden vähentäminen sekä tuotannon ja kulutuksen tasapainottaminen teollistuneiden ja kehittyvien maiden välillä. (UN 1997, UN 2009.)

Kestävä kehityksen kolme tärkeintä ulottuvuutta ovat ekologinen, taloudellinen sekä sosiaaliskulttuurinen kestävyys. Ekologisella kestävyydellä tarkoitetaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttamista maapallon luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn pitkällä aikavälillä. Ekologinen kestävyys edellyttää ekosysteemien suojelua ja ylläpitoa sekä uusiutumattomien luonnonvarojen säästeliästä ja uusiutuvien luonnonvarojen tehokkaampaa hyödyntämistä. (SMAL 2000, 10; Valtion ympäristöhallinto 2009.)

Taloudellinen kestävyys on pitkän aikavälin kannattavuutta ja sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Taloudellinen kestävyys on edellytys yhteiskunnan keskeisille toimille ja sosiaalisen kestävyuden perusta. (SMAL 2000, 10; Valtion ympäristöhallinto 2009.)

Sosiaaliskulttuurisella kestävyydellä tarkoitetaan sellaista kehitystä, jolla pyritään takaamaan ihmisten hyvinvointi ja turvaamaan sen siirtyminen sukupolvelta toiselle, säilyttämään alueiden omaleimaisuus, kulttuurien monimuotoisuus sekä kunnioitetaan tapoja ja perinteitä. Sosiaalis-

kulttuurinen kestävyys pyrkii poistamaan ihmisten välistä eriarvoisuutta ja turvaamaan jokaiselle riittävän toimeentulon, perusoikeudet ja mahdollisuuden osallistua päätöksentekoon. (SMAL 2000, 10; Valtion ympäristöhallinto 2009.)

3.4 Kestävä matkailu

Kestävä matkailu perustuu kestäväan kehitykseen. Reilun matkailun yhdistys ry:n puheenjohtaja Mari Mero kirjoittaa Vastuullisen matkailun käsikirjassa YK:n raportin olleen ensimmäinen, joka kiinnitti huomiota ihmisten taloudellisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin luonnon kantokyvyn rinnalla sekä köyhyyden ja ympäristöongelmien väliseen yhteyteen. Raportissa ei suoraan mainittu matkailua, mutta sen periaatteet olivat sovellettavissa myös matkailuun. (Kalmari&Kelola 2009, 10.)

SMALin 10 hyvää neuvoa matkatoimistoalalle -käsikirjan mukaan kestävä matkailu takaa laadukkaiden matkailupalvelujen ja -tuotteiden tarjoamisen huomioimalla niin matkailijan kuin kohteenkin tarpeet sekä pyrkii välttämään ja vähentämään matkailusta aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Kestävä matkailu huomio samanaikaisesti ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuuriseen kestävyden ja vakiinnuttaa näiden osa-alueiden pitkäkestoisen ja tasapainoisen kehityksen. (SMAL 2000, 9-10.)

Maailman matkailujärjestö UNWTO:n mukaan kestävä matkailun tulee optimaalisesti hyödyntää alan tärkeintä voimavaraa, luontoa, ylläpitäen sen monimuotoisuutta ja auttaen säilyttämään luonnonperintöä. Kestävä matkailu kunnioittaa kohteiden paikallisväestöä mukaan lukien alkuperäisasukkaat ja vähemmistöt, kulttuuriperintöä ja arvoja sekä edistää eri kulttuurien ymmärtämistä ja suvaitsevaisuutta. (UNWTO 2009b.)

4 Prosessin kuvaus

Kestävän matkailun infopakettia työstettiin SMALin toimeksiantona, yhdessä SMALin ympäristötyöryhmän kanssa. Ympäristötyöryhmässä on SMALin lisäksi edustettuna Aurinkomatkat Oy, Finnair Oyj, Finnmatkat Oy, Kaleva Travel, Scandic, Olympia Kaukomatkatoimisto, Viking Line Oy sekä VR Oy (SMAL 2009). Tässä luvussa kuvaillaan infopaketin valmistumisprosessi lähtökohdista ja tavoitteiden asettelusta infopaketin valmistumiseen ja julkistamiseen saakka toimeksiantajan sekä ympäristötyöryhmän tapaamisten pohjalta.

4.1 Lähtökohdat ja alustavat tavoitteet

Ensimmäisessä tapaamisessa toimeksiantajan kanssa huhtikuussa 2009 käytiin läpi SMALin ympäristötyöryhmän johdolla laadittua matkatoimistoalan ympäristökäsikirjaa, ”10 hyvää neuvoa matkatoimistoalalle”, johon kestävän matkailun infopaketti perustuu. Ympäristökäsikirja on laadittu vuonna 2000 ja nimensä mukaisesti keskittyy pääasiassa ympäristöasioihin. (SMAL 2000.) Kestävän matkailun infopaketin tarkoituksena on päivittää ympäristökäsikirjan sisältöä sekä käsitellä ympäristöasioiden ohella kestävää matkailua laajemmin, mukaan lukien matkailun taloudelliset ja sosiaaliskulttuuriset vaikutukset. Kestävän matkailun infopaketin kohderyhmä on kaikki suomalaiset matkailun ammattilaiset, joten se palvelee matkatoimistojen lisäksi myös muita matkailun osa-alueita.

Osalla suomalaisista matkailuyrityksistä on käytössä omia kestävän kehityksen ohjeistuksia tai sertifioituja ympäritöohjelmia, kuten Pohjoismaiden yhteinen Joutsenmerkki tai Maailman luonnonsäätiö WWF:n Green Office -ohjelma. Suomen suurimmilla matkanjärjestäjillä, Aurinkomatkoilla, Finnmatkoilla ja Tjäreborgilla on omat kestävän kehityksen ohjelmat yritykselle sekä kestävän matkailun ohjeistukset asiakkaille. Myös erilaisilla järjestöillä, kuten Reilun matkailun yhdistyksellä on ohjeita vastuulliselle matkailijalle. (Aurinkomatkat 2010; Finnmatkat 2010; Reilun matkailun yhdistys 2010; SFS-Ympäristömerkintä 2010; Tjäreborg 2010; WWF 2010a.)

Infopaketin kaltaista yhtenäistä, kaikille suomalaisille matkailualan ammattilaisille suunnattua ohjeistusta, jossa ympäristöasioiden lisäksi olisi käsitelty myös matkailun taloudellisia ja sosiaaliskulttuurisia vaikutuksia ei ole aikaisemmin ollut saatavilla. Matkailijat ovat yhä tietoisempia

matkailun vaikutuksista ja kysynnän kasvaessa matkailuelinkeinon on vastattava haasteeseen ja pystyttävä kasvavassa määrin tarjoamaan kestävästä kehitystä edistäviä matkailupalveluja.

4.1.1 Sisällön raja

Ympäristöasiat ja erityisesti ilmastonmuutos ovat olleet viime vuosien aikana paljon esillä. Aihe on ajankohtainen myös matkailussa, sillä luonto on yksi matkailun tärkeimmistä voimavaroista. Ympäristöasioiden ohella kestävässä matkailussa tulee kuitenkin huomioida myös sen taloudelliset ja sosiaaliskulttuuriset vaikutukset. Kestävän matkailun infopakettin yhtenä päätavoitteena on painottaa matkailun sosiaaliskulttuurisia vaikutuksia ja tuoda esiin matkailualan mahdollisuudet vaikuttaa sen negatiivisten muotojen, kuten seksiturismin torjumiseen.

4.1.2 Rakenne

Kestävän matkailun infopaketti koostetaan osana Helsinki Declarationia, Suomen matkailuelinkeinon kestävästä kehityksen sitoumusta. Infopakettia ei ole tarkoitus painaa paperille, vaan se julkaistaan ainoastaan sähköisessä muodossa SMALin internet-sivuilla Helsinki Declaration -sivuston yhteydessä. Infopaketti tulee SMALin sivuille pdf -tiedostona. Sen lisäksi infopaketti jaetaan otsikoittain omiksi sivuiksi, jotta se on helposti muokattavissa ajan tasalle tarpeen mukaan. Tämä helpottaa myös lukijaa löytämään mielenkiintoiset aiheet nopeasti. Infopakettin on oltava mahdollisimman selkeä, ymmärrettävä ja helppokäyttöinen. Olennaisena osana infopakettia on sen loppuun aihealueittain koottu linkkilista, jonka avulla halukkaat löytävät lisätietoa helposti ja nopeasti.

4.2 Tavoitteet

Ensimmäisessä SMALin ympäristötyöryhmän kokouksessa toukokuussa 2009 käsiteltiin tarkemmin asioita, joita infopakettin tulee sisältää. Kokoukseen osallistui SMALin yhteyshenkilön lisäksi Kaleva Travel Oy:n, VR:n, Scandicin, Finnair Oyj:n, Olympia Kaukomatkatoimiston ja Viking Linen ympäristövastaavat.

Ympäristötyöryhmän kokouksessa tarkennettiin infopakettin tavoitteita. Päätettiin, että infopakettin tulee sisältää helposti ymmärrettävää tietoa kestävästä matkailusta. Sen tavoitteena on

tuoda esille kestävän kehityksen merkitys matkailuelinkeinon säilymisen kannalta sekä kestävän matkailun positiiviset puolet niin lähtö- kuin kohdemaissa.

Koska matkailulla on myös negatiivisia vaikutuksia, niitä ei ole voitu kestävän matkailun infopaketissa sivuuttaa. Vaikka infopaketissa tuodaan esille matkailun negatiivisia vaikutuksia, sen tavoitteena on säilyttää positiivinen henki, esittää asiat positiivisessa valossa ja siten innostaa lukijaa toimimaan ja saada yhä useammat suomalaiset matkailuyritykset kiinnostumaan kestävästä kehityksestä. Infopaketti kannustaa yrityksiä kehittämään toimintaansa kestävämpään suuntaan omien resurssiensa mukaan.

Yksi infopaketin tavoitteista on tuoda esille kestävän kehityksen taloudellinen kannattavuus matkailuyritykselle ja antaa esimerkkejä kestävän kehityksen toimenpiteistä, joilla yritys voi säästää kustannuksissa. Tavoitteena on myös jakaa tietoa siitä, kuinka kestävän matkailun asioista kannattaa viestiä esimerkiksi alihankkijoille, yhteistyökumppaneille ja asiakkaille.

Infopaketissa tulee käsitellä ekologisuuden lisäksi matkailun taloudellisia ja sosiaaliskulttuurisia vaikutuksia, jotka ovat kestävän matkailun kannalta yhtä tärkeitä kuin ympäristöasiat. Infopaketin tavoitteena on olla mahdollisimman toimiva, monipuolinen ja helppokäyttöinen työkalu suomalaisille matkailualan toimijoille. Infopaketin tulee sisältää konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä matkailualan toimijat voivat tehdä ja mitä on jo tehty kestävän matkailu edistämiseksi.

Tapaamisessa päätettiin, että infopaketin kohderyhmä ovat kaikki matkailun ammattilaiset. Tämä on yksi infopaketin haasteista, sillä Suomessa on matkailuyrityksiä laidasta laitaan, mikä näkyy jo Helsinki Declaration -julistuksen allekirjoittaneiden listasta. Allekirjoittajien kirjavassa joukossa on niin suuria matkanjärjestäjiä, bussifirmoja kuin pieniä bed and breakfast -yrityksiä. Yksi infopaketin tavoitteista on olla hyödyllinen ja antoisa koko kohderyhmälle, jossa edustettuna on kaiken kokoisia yrityksiä useilta eri toimialoilta. (SMAL 2010d.)

4.3 Case-esimerkkien laadinta

SMALin ympäristötyöryhmän toisessa kokouksessa elokuussa 2009, käytiin läpi kestävän matkailun infopaketin ensimmäistä versiota. Kokoukseen osallistui SMALin lisäksi Aurinkomatkat, Kaleva Travel Oy, VR, Scandic ja Finnair Oyj. Kokouksessa tultiin siihen tulokseen, että infopakettiin tarvitaan enemmän käytäntöä ja konkretiaa. Tämä päätettiin toteuttaa siten, että yleistiedon lisäksi infopakettiin lisätään best practise ja case -esimerkkejä sekä niihin liittyviä

vinkkejä siitä, miten matkailun ammattilainen voi asian suhteen toimia omassa yrityksessään. Erillisen linkkilistan lisäksi lisätietolinkkejä päätettiin liittää tekstin sisälle case-esimerkkien yhteyteen. Kokouksessa päätettiin myös pitää leipäteksti neutraalina ja mainita yritysten nimiä ainoastaan case-esimerkkien yhteydessä.

Case-esimerkkejä varten Helsinki Declaration -julistuksen allekirjoittaneilta kerättiin SMALin toimesta lista toimenpiteistä, joita yritykset ovat tehneet kestävän matkailun edistämiseksi.. Näistä valittiin infopakettiin muutamia case -esimerkkejä. Infopakettiin on pyritty ottamaan esimerkkejä mahdollisimman monipuolisesti, siten että niissä tulisi esille sekä yritysten ympäristötoimet että kohteiden paikallisväestöjen huomioiminen ja matkailualan potentiaali puuttua sosiaalisiin epäkohtiin kuten lapsiseksiturismiin.

Monet suuret matkailuyritykset Suomessa, kuten matkanjärjestäjät ja isot hotelliketjut ovat jo vuosia noudattaneet yrityksen omaa kestävän kehityksen ohjelmaa. Isommalla yrityksellä on yleensä pientä yritystä paremmat mahdollisuudet esimerkiksi mittaviin kestävästä kehitystä edistäviin investointeihin ja ympäristömerkkien hankintaan. Infopaketissa halutaan tuoda esille, että kestävän kehityksen toimenpiteet eivät aina vaadi suuria toimenpiteitä, vaan jo pienillä muutoksilla on vaikutusta. Tärkeää on, että asiat tiedostetaan yhä paremmin ja laajemmin ja ryhdytään toimenpiteisiin omien resurssien mukaan. Tavoitteena on saada yhä useammat yritykset kiinnostumaan kestävästä kehityksestä ja innostaa etsimään lisätietoa sekä tarttumaan kestävän matkailun haasteeseen. Infopakettiin on sisällytetty vinkkejä, joilla kaiken kokoiset matkailuyritykset eri toimialoilta voivat osallistua kestävän kehityksen edistämiseen.

4.4 Infopaketin viimeistely ja julkistaminen

Viimeisessä SMALin ympäristötyöryhmän kokouksessa marraskuussa 2009 käytiin läpi infopaketin viimeistelyä ennen sen julkaisemista tammikuussa 2010. Kokoukseen osallistui SMALin lisäksi Aurinkomatkat, Finnmatkat, Kaleva Travel Oy, Olympia Kaukomatkatoimisto sekä VR Oy. Kokouksessa päätettiin lisätä infopakettiin case-esimerkkejä ja tuoda vielä enemmän esille kestävän kehityksen taloudellista kannattavuutta.

Kolmannessa ja viimeisessä ympäristötyöryhmän kokouksessa päätettiin antaa kestävän matkailun infopaketti luettavaksi ympäristötyöryhmän ulkopuoliselle taholle. Tällä haluttiin tarkistuttaa infopaketissa esille tuotujen asioiden oikeellisuus ja luotettavuus. Infopaketti annettiin luettavaksi Suomen luonnonsuojeluliiton jäsenelle. Tämän jälkeen infopaketti viimeisteltiin

sähköpostin välityksellä ympäristötyöryhmän sekä toimeksiantajan kanssa ennen sen julkistamista.

Kestävän matkailun infopaketti julkistettiin Matka 2010 -messuilla 24. tammikuuta 2010 Suomen matkatoimistoalan liiton Helsinki Declaration: Kättä pidempää -tapahtuman yhteydessä. Infopaketti on ollut kaikkien kiinnostuneiden käytettävissä Suomen matkatoimistoalan liiton kotisivuilla julkistamispäivästä lähtien.

5 Loppusanat

Kestävän matkailun infopaketti on koostettu osana Helsinki Declaration -prosessia, joka on Suomen matkailuelinkeinon sitoumus kestävään kehitykseen. Infopaketin tavoitteena on jakaa tietoa kestävästä matkailusta kaikille suomalaisille matkailun ammattilaisille sekä kannustaa yrityksiä ja organisaatioita kehittämään toimintaansa kestävämmäksi omien resurssiensa mukaan.

Vastaavanlaista, kaikkia kestävän kehityksen ulottuvuuksia käsittelevää ja kaikille suomalaisille matkailun ammattilaisille suunnattua tietopakettia ei ole kirjoitettu aikaisemmin. Kohderyhmän laajuus ja monipuolisuus tekivät paketin kokoamisesta haasteellista. Monet suomalaiset matkailuyritykset ovat jo vuosia työskennelleet kestävän kehityksen edistämiseksi ja yrityksistä löytyy kattavia kestävän matkailun toimintaohjeita sekä työntekijöille, että asiakkaille. Useissa yrityksissä puolestaan ei vielä ole tehty mitään kestävän kehityksen edistämiseksi ja joissakin yrityksissä ollaan alkumetreillä. Myös yritysten mahdollisuudet kestävän kehityksen edistämiseksi poikkeavat toisistaan muun muassa yrityksen koosta ja toimialasta riippuen. Infopaketista löytyy hyödyllistä tietoa ja vinkkejä, joita kaikki kohderyhmään kuuluvat voivat soveltaa omaan toimintaansa. Konkreettisilla esimerkeillä yritysten kestävän matkailun toimista innostetaan yhä useampia yrityksiä toimimaan sen edistämiseksi. Lisäksi siinä tuodaan esille, että suuret investoinnit ja kalliit sertifikaatit eivät ole kestävän kehityksen edellytys, vaan jokainen yritys voi muuttaa toimintaansa kestävämmäksi pienilläkin toimenpiteillä omien resurssiensa mukaan.

Yksi työn haasteista oli aihepiirin laajuus ja sen soveltaminen kohderyhmälle. Infopakettiin on koottu yleistietoa sekä matkailun taloudellisista, sosiaaliskulttuurisista että ekologisista vaikutuksista. Kaikilla suomalaisilla matkailuyrityksillä ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi matkailun tuomiin sosiaalisiin ongelmiin kehittyvässä maissa, mutta ne ovat silti tärkeä osa infopakettia. Matkailualan on kannettava vastuu toiminnastaan ympäri maailman ja ongelmiin pystytään puuttumaan yhä paremmin lisäämällä tietoisuutta alalla vallitsevista epäkohdista.

Kestävä kehitys on matkailun elinehto ja matkailun säilyttäminen yhtenä maailman suurimpana elinkeinona vaatii kaikkien toimijoiden yhteistä panostusta. Kestävän matkailun infopaketti kannustaa yrityksiä kestävään kehitykseen, sillä nykypäivän matkailuyrityksessä sen ei tulisi olla vaihtoehto vaan osa jokapäiväistä liiketoimintaa.

Lähteet

Aurinkomatkat 2010a. Aurinkomatkojen kestävän kehityksen ohjelma. Luettavissa:

http://www.aurinkomatkat.fi/Atcomweb.aspx?RequestPage=CMS&p=CS00014_21229&x=PARENTINFOL1ID%2021167. Luettu: 14.1.2010.

Aurinkomatkat 2010b. Yritysinfo. Luettavissa:

http://www.aurinkomatkat.fi/Atcomweb.aspx?p=CS00011_N7&xml=TOUROPERATORID%202. Luettu: 23.4.2010.

Finnair 2008. Yhteiskuntavastuuraportti. Luettavissa:

<http://www.digipaper.fi/finnair/28927/>. Luettu 23.4.2010.

Finnair 2010. Finnair lyhyesti. Luettavissa:

http://www.finnairgroup.com/konserni/konserni_1.html. Luettu: 23.4.2010.

Finnmatkat 2010a. Kestävä matkailu. Luettavissa: <http://www.finnmatkat.fi/35940/Kestava-matkailu/>. Luettu: 14.1.2010.

Finnmatkat 2010b. Yritystieto. Luettavissa: <http://www.finnmatkat.fi/35940/Yritystiedot/>. Luettu: 23.4.2010.

Finnmatkat 2010c. Lomamatkailun alkumetrit. Finnmatkat yrityshistoria. Luettavissa:

<http://www.finnmatkat.fi/35940/Yritystiedot/11695/11696/17289/>. Luettu: 23.4.2010.

Finnmatkat 2010d. Kestävä matkailu. Lähtökohdat. Ympäristöperiaattemme. Luettavissa:

<http://www.finnmatkat.fi/35940/Kestava-matkailu/Lahtokohdat/Ymparistoperiaattemme/>. Luettu 23.4.2010.

Finnmatkat 2010e. Kestävä matkailu. Sosiaalinen vastuu ja yhteistyöprojektit. Luettavissa:

<http://www.finnmatkat.fi/35940/Kestava-matkailu/Sosiaalinen-vastuu-ja-yhteistyoprojektit/>. Luettu 23.4.2010.

Kaleva Travel 2010a. Yritys. Yksityinen ja vakavarainen Kaleva Travel on maan suurin matkatoimisto. Luettavissa: http://www.kalevatravel.fi/yritys/fi_FI/etusivu/. Luettu 23.4.2010.

Kaleva Travel 2010b. Code of Conduct. Luettavissa:

http://www.kalevatravel.fi/yritys/code_of_conduct/fi_FI/etusivu/. Luettu 23.4.2010.

Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Image Kustannus Oy. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu 2009.

Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. 21/2006. Luettavissa:

[http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/\\$file/jul21elo_2006_nettti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/$file/jul21elo_2006_nettti.pdf). Luettu: 26.4.2010.

MEK 2004. Rajahaastattelututkimus : osa 14 : ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2003 :

1.1. - 31.12.2003. Luettavissa:

http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/%28pages%29/Rajahaastattelututkimus_osa_14?opendocument&ind=W5/mekfi/index.nsf&np=F-30.10. Luettu: 23.4.2010.

MEK 2009. Rajahaastattelututkimus : osa 22 : Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2008

1.1. - 31.12.2008. Luettavissa:

http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/%28pages%29/Rajahaastattelututkimus_osa_22?opendocument&ind=W5/mekfi/index.nsf&np=F-30.10. Luettu: 23.4.2010.

Olympia Kaukomatkatoimisto 2010. Olympian historiaa. Luettavissa:

<http://www.olympia.fi/pages.asp?pageID=130>. Luettu: 23.4.2010.

Reilun matkailun yhdistys 2010. Reilun matkailijan ohjeet. Luettavissa:

http://www.reilumatkailu.fi/reilun_matkailijan_ohjeet.html. Luettu 14.1.2010.

Scandic 2010a. Historiamme. Luettavissa: <http://www.scandichotels.fi/settings/Side-foot/About-us-Container-/Tietoa-yrityksesta/Historiamme/>. Luettu 23.4.2010.

Scandic 2010b. Ympäristötyömme. Luettavissa: <http://www.scandichotels.fi/settings/Side-foot/About-us-Container-/Vastuullista-elamaa/Ymparistotyomme/>. Luettu: 23.4.2010.

Scandic 2010c. Better World. Luettavissa: <http://www.scandic-campaign.com/betterworld/index.asp?languageid=fi>.

Luettu 23.4.2010.

SFS-Ympäristömerkintä 2010. Luettavissa: <http://www.ymparistomerkki.fi/Joutsenmerkki> 2010. Luettu: 14.1.2010.

SMAL 2000. 10 hyvää neuvoa matkatoimistoalalle.

SMAL 2009. Ympäristötyöryhmä.

SMAL 2010a. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?139>. Luettu: 13.1.2010.

SMAL 2010b. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. SMALin tarina: Matkailun ja matkatoimistojen historiaa. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?293>. Luettu 13.1.2010.

SMAL 2010c. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Helsinki Declaration. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?402>. Luettu: 13.1.2010.

SMAL 2010d. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Helsinki Declarationin allekirjoittajat. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?385>. Luettu: 20.3.2010.

SMAL 2010e. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Jäsenistö. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?193>. Luettu: 26.4.2010.

SMAL 2010f. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Liiton palvelut. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?196>. Luettu: 26.4.2010.

SMAL 2010g. Suomen matkatoimistoalan liitto ry. Koulutus. Luettavissa: <http://www.smal.fi/index.php?175>. Luettu: 26.4.2010.

Tilastokeskus 2005. Matkailutilinpito 2003. Julkaistu: 21.4.2005. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/matp/2003/matp_2003_2005-04-21_tie_001.html. Luettu: 23.4.2010.

Tilastokeskus 2008. Matkailutilinpito 2006. Julkaistu: 3.4.2008. Luettavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/matp/2006/matp_2006_2008-04-03_tie_001.html. Luettu: 23.4.2010.

Tilastokeskus 2009. Matkailutilinpito 2007. Julkaistu: 3.4.2009. Luettavissa:
http://www.stat.fi/til/matp/2007/matp_2007_2009-04-03_tie_001_fi.html. Luettu:
23.4.2010.

Tjäreborg 2010. Ympäristötietoa. Luettavissa: <http://www.tjareborg.fi/ymparistotietoa>. Luettu: 14.1.2010.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009. Keskeisimpiä matkailualan toimijoita Suomessa. Luettavissa:
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2840>. Luettu: 26.4.2010.

UN 1987. 42/427. Report of the World Commission on Environment and Development. "Our Common Future". United Nations General Assembly 4.8.1987. Luettavissa:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N87/184/67/IMG/N8718467.pdf?OpenElement>. Luettu: 23.4.2010.

UN 1997. Earth Summit. UN Conference on Environment and Development (1992). United Nations 23.5.1997. Luettavissa: <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html>. Luettu: 26.4.2010.

UN 2009. Earth Summit Agenda 21. The United Nations Programme of Action from Rio. Luettavissa: <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/>. Luettu: 26.4.2010.

UNWTO 2009a. Tourism Highlights 2009 Edition. Luettavissa:
http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/UNWTO_Highlights09_en_HR.pdf. Luettu 14.11.2009.

UNWTO 2009b. Sustainable Development of Tourism. Luettavissa:
<http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>. Luettu: 14.11.2009.

Valtion ympäristöhallinto 2009. Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys. Ympäristöministeriö 18.3.2009. Luettavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>. Luettu: 28.4.2010.

Viking Line 2010a. Yritysinfo. Luettavissa: <http://www.vikingline.fi/yritysinfo/>. Luettu 23.4.2010.

Viking Line 2010b. Ympäristö. Luettavissa: <http://www.vikingline.fi/yritysinfo/ymparisto.asp>. Luettu 23.4.2010.

VR 2010a. Luettavissa: http://www.vr-konserni.fi/fi/index/vr_konserni/Konserniesittely.html. Luettu: 23.4.2010.

VR 2010b. Ympäristö. Luettavissa: <http://www.vr-konserni.fi/fi/index/Vastuullistatoimintaa/ymparisto.html>. Luettu: 23.4.2010.

WTTC 2009. World Travel & Tourism Council. Travel & Tourism Economic Impact. Executive Summary 2009. Luettavissa: http://www.wttc.org/bin/pdf/temp/exec_summary_2009.html. Luettu 14.1.2010.

WWF 2010a. Green office. Luettavissa: http://www.wwf.fi/yritykset/green_office/. Luettu 14.1.2010.

WWF 2010b. Yritystukijat. Luettavissa: <http://www.wwf.fi/yritykset/yritystukijat/yritystukijat.html>. Luettu 23.4.2010.

Helsinki Declaration

Kestävän matkailun infopaketti

Anna Turunen

1	Matkailu on valtava elinkeino	1
1.1	Mitä on kestävä matkailu?	2
1.2	Kestävän matkailun historia.....	3
2	Matkailulla on hyviä vaikutuksia.....	5
3	Kestävä kehitys on taloudellisesti kannattavaa	6
4	Matkailun ympäristövaikutukset.....	8
4.1	Luonnonvarojen kulutus	8
4.2	Vesi.....	9
4.3	Jätteet.....	10
4.4	Luonnon monimuotoisuuden väheneminen	11
4.5	Maa-alueiden käyttö	12
4.6	Ilmastonmuutos.....	13
4.6.1	Tieliikenne	14
4.6.2	Lentoliikenne.....	15
4.6.3	Laivaliikenne.....	17
4.6.4	Juna.....	18
4.6.5	Majoitus	19
5	Matkailuyritykset ja ympäristöjärjestelmät ja -merkit	23
6	Kestävä kehitys toimistossa	24
7	Matkailu ja luonnonsuojelu	26
8	Matkailun sosiaaliskulttuuriset vaikutukset.....	27
8.1	Työntekijöiden oikeudet.....	28
8.2	Lapsityövoima.....	29
8.3	Ihmiskauppa.....	30
8.4	Seksiturismi	30
8.5	Lapsiseksiturismi	31
	Mitä voin tehdä?.....	32
9	Matkailu ja talous	33
10	Kestävä palveluketju	34
11	Kestävä liikematkailu	36
	Linkkejä	37
	Lähteet	42

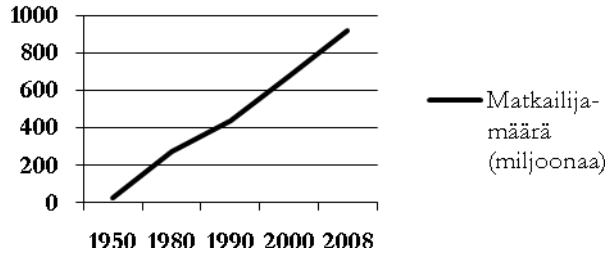
Kestävän matkailun infopaketti

Jatkuvan muutoksen alla oleva matkailuala on vuorovaikutuksessa luonnon sekä sosiaalisen, kulttuurisen, poliittisen, taloudellisen ja teknologisen ympäristön kanssa. Muutokset ympäristössä vaikuttavat vääjäämättä matkailuun, mutta myös matkailu vaikuttaa ympäristöön. Vaikutukset ovat molemmin puolin sekä positiivisia että negatiivisia. Valitettavasti matkailun negatiiviset vaikutukset tiedostetaan positiivisia vaikutuksia paremmin. Matkailualalta odotetaan suuria ponnistuksia negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi, ja vaikka kestävä matkailu on kehittynyt 2000-luvulla, positiiviset vaikutukset jäävät silti yhä liian pienelle huomiolle.

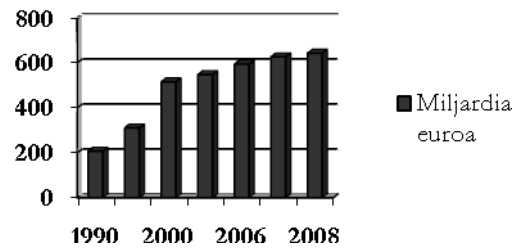
1 Matkailu on valtava elinkeino

Viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana matkailusta on kehittynyt yksi maailman suurimmista ja nopeimmin kasvavista elinkeinoista. Vuonna 1950 maailmassa tehtiin 25 miljoonaa kansainvälistä matkaa, kun vuonna 2007 luku ylitti 900 miljoonaa. Maailman matkailujärjestö UNWTO:n mukaan maailmassa tehtiin 922 miljoonaa ulkomaanmatkaa vuonna 2008, ja luvun odotetaan nousevan 1,6 miljardiin vuoteen 2020 mennessä. Matkailijoiden synnyttämät matkailutulot olivat vuonna 2008 noin 642 miljardia euroa. Tämä tekee matkailusta maailman neljänneksi suurimman elinkeinon polttoaine-, kemikaali- ja autoteollisuuden jälkeen. Matkailu työllistää 8,4 % maailman työvoimasta ja muodostaa 9,6 % bruttokansantuotteesta. Vuosien kuluessa matkailusta on tullut yhä monimuotoisempaa, ja uusia matkailukohteita avautuu jatkuvasti. Kun vielä kuusikymmentä vuotta sitten noin 95 % kansainvälisistä matkoista suuntautui Euroopassa ja Amerikassa sijaitseviin kohteisiin, vuonna 2007 vastaava luku oli enää 57 %. Tämä kertoo uusien matkailukohteiden avautumisesta erityisesti kehittyvissä maissa, joissa matkailu on usein myös pääasiallinen elinkeino luoden uusia työpaikkoja ja mahdollisuuksia kehitykselle.

**Matkailijoiden määrä maailmassa
1950-2008**

Matkailutulot 1990-2008

Lähde: UNWTO *Tourism Highlights, Edition 2009*

1.1 Mitä on kestävä matkailu?

Kestävä matkailu on taloudellisesti kannattavaa tuhoamatta ympäristöä ja paikalliskulttuureita. Siitä puhutaan eri lähteissä monin eri tavoin: ekoturismi, vastuullinen, ympäristötietoinen, reilu matkailu. Pohjimmiltaan kaikki termit viittaavat samaan asiaan painottaen hieman eri aiheita. Yhteistä kaikille on, että ne liitetään yleensä matkailun ympäristövaikutuksiin. Kestävästä matkailusta voidaan kuitenkin puhua vasta, kun ekologisuuden lisäksi huomioidaan matkailun taloudelliset ja sosiaaliskulttuuriset vaikutukset.

Matkailutuotteiden ja -palvelujen kestävyysmittaaminen on ongelmallista. Joitakin matkailun muotoja pidetään toisia kestävämpinä. Ei kuitenkaan ole järkevää pohtia, onko itsenäinen matkailu massaturismia vastuullisempi vaihtoehto. On parempi tähdätä siihen, että kaikki matkailun muodot kehitetään kestävä matkailun periaatteiden mukaisiksi.

YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio eli Brundtlandin komissio määritteli vuonna 1987 kestävä kehityksen sellaisena kehityksenä, joka mahdollistaa perustarpeiden tyydyttämisen vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omat perustarpeensa. Kestävä matkailu perustuu kestävä kehityksen periaatteisiin. Se takaa laadukkaiden matkailupalvelujen ja -tuotteiden tarjoamisen huomioimalla niin matkailijan kuin kohteenkin tarpeet sekä pyrkii välttämään ja vähentämään matkailusta aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Kestävä matkailu huomio samanaikaisesti ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuuriseen kestävyys ja vakiinnuttaa näiden osa-alueiden pitkäkestoisen ja tasapainoisen kehityksen.

Kestävää matkailua ei saavuteta yksittäisillä toimenpiteillä, vaan kantamalla vastuu ympäristöstä ja ihmisistä kaikilla matkailuelinkeinon tasoilla ja osa-alueilla. UNWTO:n mukaan kestävän matkailun tulee optimaalisesti hyödyntää alan tärkeintä voimavaraa, luontoa, ylläpitäen sen monimuotoisuutta ja auttaen säilyttämään luonnonperintöä. Kestävä matkailu kunnioittaa kohteiden paikallisväestöä mukaan lukien alkupe- räisasukkaat ja vähemmistöt. Se vaalii kulttuuriperintöä ja arvoja sekä edistää eri kulttuurien ymmärtämistä ja suvaitsevaisuutta. Lisäksi kestävä matkailu edistää pitkäaikaista taloudellista kehitystä ja matkailutulojen tasaista jakautumista sekä sosiaalisten olojen paranemista ja köyhyyden lieventämistä kohdemaissa. Matkai- lulla parannetaan sen parissa työskentelevien elintasoja huomioimalla työskentelyolosuhteet, oikeudenmu- kaiset työehtosopimukset sekä työntekijöiden terveys, turvallisuus ja koulutus. Kestävä matkailu ottaa huomioon yleiset sosiaaliskulttuuriset asiat, kuten tasa-arvon ja syrjimättömyyden sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen mukaan lukien lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäiseminen ECPAT:n (End Child Prostitution Child Pornography, and Trafficking in Children for Sexual Purposes) periaatteita noudattaen.

1.2 Kestävän matkailun historia

Matkailu alkoi toden teolla toisen maailmansodan jälkeen. Se on ollut tasaisessa kasvussa 1950-luvulta läh- tien aina nykyiseen taloustaantumiaan saakka, lukuun ottamatta esimerkiksi terrorismin ja SARS -epidemian aiheuttamia notkahduksia. Matkailun suosion kasvaessa myös sen aiheuttamat negatiiviset vaikutukset ympäristöön kasvoivat, mutta ympäristöongelmien laajuus ja monimutkaisuus on myönnetty vasta useita vuo- sikymmeniä myöhemmin. Ilmaston nopea lämpeneminen on puhuttanut viime vuosien aikana paljon, ja siihen on puututtu aktiivisesti erilaisilla ilmastopimuksilla ja päästöjä vähentävillä toimenpiteillä. Kestä- vän matkailun kannalta ympäristöasioiden huomioiminen on tärkeää, mutta yhtä tärkeää on esimerkiksi kunnioittaa paikallisyhteisöjen oikeuksia, vähentää sosiaalisten haittojen kasaantumista köyhien maiden väestön kannettavaksi ja edistää matkailutulojen tasaisempaa jakaantumista teollistuneiden ja kehittyvien maiden välillä.

Tarkkaa ajankohtaa ympäristötietoisuuden alkamiselle on vaikea määrittellä. Ensimmäinen laaja ympäristö- kysymyksiin keskittynyt konferenssi järjestettiin Tukholmassa 1972, joka pani alulle YK:n ympäristöohjel- man laatimisen. Viisitoista vuotta myöhemmin YK:n asettama Brundtlandin komissio julkaisi Yhteinen tulevaisuutemme -raportin, joka toi ensimmäistä kertaa ihmisten sosiaaliset ja taloudelliset tarpeet esille luonnon kantokyvyn lisäksi. Raportissa kiinnitettiin huomiota ympäristöongelmien ja köyhyyden välisiin

yhteyksiin, kun aikaisemmin luonnonsuojelua ja ihmisten hyvinvointiin liittyviä ongelmia oli käsitelty toisistaan irrallisina. Vaikka raportissa ei suoranaisesti mainita matkailua, siinä esille tulleita periaatteita saattoi soveltaa myös matkailuun. Näitä periaatteita ovat muun muassa taloudellisen kasvun ja kestävämmän kehityksen yhteys, ympäristöongelmien vaikutus poliittiseen vakauteen, uusiutuvien energianlähteiden hyödyntämisen vaatiminen, köyhyyden vähentäminen sekä teollistumisen ja kaupungistumisen haittojen minimointi.

2 Matkailulla on hyviä vaikutuksia

Matkailu on yhtenä maailman suurimpana elinkeinona merkittävä työllistäjä ja monissa maissa tärkein toimeentulon tuoja. Matkailun tuoma hyöty alueelle kannustaa pitämään infrastruktuurin, kuten tiet ja rakennukset, hyvässä kunnossa. Tästä hyötyy myös paikallisyhteisö. Matkailu on osa aluekehitystä luomalla kasvua erilaisten palvelujen kysynnässä ja siten lisäämällä työpaikkojen määrää. Matkailusta saatu taloudellinen hyöty motivoi paikallisyhteisöjä suojelemaan ympäristöä ja hyödyntämään luonnon resursseja mahdollisimman kestäväällä tavalla. Kun toimeentulo saadaan luonnosta, sen käyttö kestävämmillä tavoilla, kuten metsien hakkuulla ja salametsästyksellä, vähenee. Matkailusta saatuja tuloja ohjataan esimerkiksi paikallisväestön koulutukseen sekä eläinten ja luonnon suojeluun. Matkailu motivoi ylläpitämään alkuperäisväestöjen kulttuuriperintöä ja säilyttämään historiallisia rakennuksia. Se lisää tietoisuutta, suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä ihmisten välillä. Maahan saapuvat matkailijat mahdollistavat myös sellaisten ihmisten, joilla ei itsellään ole mahdollisuuksia matkailla, tutustumisen vieraisiin kulttuureihin.

Matkailulla on valtavat mahdollisuudet lisätä tietoisuutta maailmanlaajuisista sosiaalisista ongelmista, kuten ihmiskaupasta ja lapsityövoimasta. Se myös tarjoaa toimeentulon monille sellaisille ihmisille, joille toisena vaihtoehtona olisi osallistuminen järjestäytyneeseen rikollisuuteen, usein pakotettuna. Matkailusta saaduilla varoilla voidaan kouluttaa köyhien maiden paikallisväestöä sekä lisätä heidän tietoisuuttaan oikeuksistaan ihmisyyteen, lapsuuteen sekä esimerkiksi oikeudenmukaiseen korvaukseen tehdystä työstä.

3 Kestävä kehitys on taloudellisesti kannattavaa

Kulttuuri- ja luonnonympäristö ovat matkailun tärkeimpiä voimavaroja. Pysyäkseen yhtenä maailman suurimmista elinkeinoista ja säilyttääkseen mahdollisuudet kasvattaa markkinoita matkailuelinkeinon tulee suojella ja ylläpitää näitä voimavaroja. Panostaminen kohteeseen on matkailuyrityksille elintärkeää. Kestävä kehitys varmistaa kohteen pitkäaikaisen elinkelpoisuuden, joka puolestaan parantaa sen kilpailumahdollisuuksia. Taloudellinen hyöty saavutetaan asettamalla pitkän tähtäimen tavoitteita ja seuraamalla jatkuvasti niiden saavuttamista. Kuluttajat ovat yhä tietoisempia matkailun vaikutuksista ympäristöön, ja menestyvän yrityksen on kyettävä vastaamaan asiakkaan odotuksiin. Ympäristöstään vastuun kantava kohde houkuttelee matkailijoita, mikä näkyy myös matkailuelinkeinon hyvinvointina.

Yritys, joka huomioi kestävän kehityksen jokapäiväisessä toiminnassaan, luo itsestään positiivisen kuvan asiakkaiden silmissä. Kestävä kehitys osana yrityksen laatuajattelua vahvistaa imagoa, luo kilpailuetua ja voi auttaa uusien asiakassuhteiden solmimisessa. Tehokkaalla markkinoinnilla yritys voi myös lisätä asiakkaiden kiinnostusta ja tietoisuutta kestävästä kehityksestä ja saada yhä useammat asiakkaat valitsemaan kestävä kehitystä tukevan matkailupalvelun tai -tuotteen.

Jo pienillä, konkreettisilla ekologisilla toimenpiteillä voi vähentää päästöjä, säästää luonnonvaroja ja pienentää kustannuksia. Toimintatapojen muuttaminen kestävä kehitystä tukeviksi ei aina vaadi suuria investointeja, vaan hyvää voi saada aikaan pienillä teoilla, esimerkiksi säästämällä vettä ja energiaa sekä lajittelemalla jätteet. Samalla säästää myös niistä aiheutuviissa kustannuksissa. Vaikka jotkut säästötoimenpiteet edellyttävätkin suurempia investointeja, kuten vettä säästävien suihku- hana- ja wc-laitteiden hankintaa, ne maksavat itsensä nopeasti takaisin. Jätteen määrän minimointi ja lajittelu on kannattavaa paitsi ympäristönsuojellisesti myös taloudellisesti. Mitä enemmän lajitellaan, sitä vähemmän syntyy sekajätettä. Sekajätteen käsittely on hyötyjätteen käsittelyä kalliimpaa, ja lisäksi sen hintaa nostaa siitä perittävä jätevero.

CASE 1

Mallorcan Calviällä 1960-luvulla alkaneen massamatkailun myötä alkoi myös matkailuinfrastruktuurin rakentaminen ja matkailuelinkeinon kasvu. Erityisesti ensimmäisten vuosien aikana kasvu oli hallitsematonta, ja se tapahtui lyhytnäköisesti luonnosta ja ympäristöstä piittaamatta. Vaikutukset olivat nähtävissä vasta 1980-luvun lopulla, kun kohde oli suuren suosionsa vuoksi ylittänyt sietokyvyn rajat. Vuonna 1994 Calvià Town Hallin aloitteesta alueen matkailua alettiin kehittää kestävämmäksi kilpailukyvyyn ja matkailuveto-voiman säilyttämiseksi. Uusi Calvià +10 -strategia perustui YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelmaan Agenda 21:een. Sen avulla matkailua alettiin kehittää taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöasiat sekä paikalliskulttuurin paremmin huomioivaksi elinkeinoksi. Pitkäjänteisen työn ja säännöllisen seurannan sekä useiden eri tahojen yhteistyön tuloksena Calvià on säilyttänyt asemansa yhtenä Baleaarien suosituimmista matkailukohteista. Matkailu on edelleen alueen tärkein elinkeino, vuonna 2006 95 % väestöstä sai toimeentulonsa suoraan tai välillisesti matkailusta. Kestävä kehityksen myötä Calviällä on muun muassa uudistettu infrastruktuuria ja hävitetty kokonaan maisemaan sopimattomia rakennuksia. Rannoista on pidetty parempaa huolta, ja nykyisin noin kolmasosa Calviàn rannoista on saanut [Blue Flag](#) -ympäristömerkin. Myös alueen jätehuolto on kehittynyt. Nykyisin matkailijoita informoidaan ympäristöasioiden tärkeydestä, ja heidän vedenkulutuksensa onkin vähentynyt. Vuonna 1997 Calviälle myönnettiin European Prize for Sustainable Cities -palkinto kestävä kehityksen työstä. *Lue lisää Calviàn [kestävästä kehityksestä ja ympäristötyöstä](#).*

Lisätietoja matkailun kestävästä kehityksestä:

Maailman matkailujärjestö UNWTO:n sivusto matkailun kestävästä kehityksestä.

<http://www.unwto.org/sdt/index.php?op=0>

Matkakohteiden ja niiden sidosryhmien sivusto, joka tarjoaa tietoa matkailun kestävästä kehityksestä. Sivustolla on paljon hyödyllisiä linkkejä ja tiedotteita.

<http://destinet.ew.eea.europa.eu/>

The Global Partnership for Sustainable Tourism Criteria (GSTC Partnership). Matkailuorganisaatioiden luoma ohjeistus maailmanlaajuisen kestävä matkailun edistämiseksi.

<http://www.sustainabletourismcriteria.org/>

4 Matkailun ympäristövaikutukset

4.1 Luonnonvarojen kulutus

Ihminen on täysin riippuvainen uusiutuvista sekä uusiutumattomista luonnonvaroista, sillä luonnosta saamme kaiken ravintomme, raaka-ainemme ja energiamme. Sekä uusiutuvien (esim. auringon säteily, eläimet, kasvillisuus) että uusiutumattomien (esim. öljy, hiili, mineraalit) luonnonvarojen riittävyys ja väheneminen riippuvat niiden käytöstä. Maapallon yhä kasvava väkiluku sekä elintason nousu lisäävät kulutusta. Kiihtyvä luonnonvarojen ja erityisesti fossiilisten polttoaineiden kulutus puolestaan uhkaavat luonnon uusiutumisen ja kestävyys. Mitä enemmän kulutamme, sitä enemmän tuotamme jätettä sekä päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään.

Luonnonvarojen liiallinen kulutus on haitaksi myös luonnon monimuotoisuudelle, mikä näkyy esimerkiksi kalakantojen romahtamisena. Luonto on matkailuteollisuudelle elintärkeä, ja siksi matkailun negatiivisten ympäristövaikutusten minimointi on välttämätöntä. Kestävästi käytettynä luonnonvarat riittävät pidempään.

Matkailussa luonnonvaroja kuluu eniten liikkumiseen ja siihen tarvittavaan polttoaineeseen. Majoitustoiminta kuluttaa paljon energiaa, yleensä periaatteella ”mitä suurempi hotelli, sitä suurempi kulutus”. Luonnonvaroja kuluu myös matkailijoiden suosimissa aktiviteeteissa. Esimerkiksi laskettelurinteiden keinolumentus, hissit ja valaistus kuluttavat paljon energiaa. Myös suomalaisten suosima mökkimatkailu kuluttaa yhä enemmän luonnonvaroja loma-asuntojen varustelutason koko ajan parantuessa ja sähkölaitteiden lisääntymisessä.

Suomessa kulutetaan luonnonvaroja moninkertaisesti luonnon kantokykyyn verrattuna. Suomen Kuluttajaviraston mukaan suomalaiset kuluttavat luonnonvaroja vuodessa noin 40 tonnia/asukas. Erot kuluttajien välillä voivat olla jopa kymmenkertaisia. *Lähde: www.kuluttajavirasto.fi*

4.2 Vesi

Vesi on tärkein maailman luonnonvaroista. Maapallon pinta-alasta kolme neljäsosaa on veden peitossa. Tästä makean veden osuus on noin 2,5 %. Noin kaksi kolmasosaa makeasta vedestä on kiteytyneenä jäätyneillä ja pysyvissä lumipeitteissä, pohjaveden osuus on noin 30 % ja pintavesien alle puoli prosenttia. Kaikista makeasta vedestä käyttökelpoista ja saatavilla olevaa vettä on vain vajaa prosentti. Tästä pienestä määrästä kilpailevat ihmiset, teollisuus, maatalous sekä kasvit ja eläimet. Unicefin ja maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan puhtaan juomaveden puutteesta kärsii yli miljardi ja puutteellisesta viemäroinnistä jopa 2,6 miljardia ihmistä. Nykyisin makeaa vettä käytetään monissa maissa yli sen uusiutumiskyvyn, eivätkä vesivarat tällä kulutuksella riitä kasvavalle väestölle.

Matkailussa erityisesti golfkentät, uima-altaat – sekä vedellä lotraavat turistit – kuluttavat vesivaroja runsaasti. Lämpötilojen noustessa kuumissa ja kuivissa kohteissa myös vedenkulutus kasvaa. Pohjavesien ylikäyttö häiritsee luonnollista vesikiertoa. Tämä aiheuttaa ympäröivien maa-alueiden eroosioita ja aavikoitumista.

Monissa maissa myös rannikoiden saastuminen on ongelma sekä matkailusektorille että paikallisväestölle. Saastuminen häiritsee rannikoiden ekologista systeemiä ja aiheuttaa ongelmia luonnonvarojen käytön kanssa. Yksi pahimpia vesistöjen saastuttajia on puhdistamattomien jätevesien päästäminen veteen. Vesistöjen suojeleminen on tärkeää, sillä huono vedenlaatu haittaa niihin perustuvan matkailun tuomaa taloudellista hyötyä sekä koko alueen elinkeinoa.

Suomen pinta-alasta lähes 10 % on vettä. Lukuun ottamatta Itämeren Suomen vesistöt ovat vielä harvinaisen puhtaita. Ne ovat kuitenkin mataluutensa vuoksi herkkiä likaantumaan, ja ilmastonmuutoksen merkit vesistöissä näkyvät rehevöitymisinä, happamoitumisena sekä muutoksina vesistöjen eliöiden monimuotoisuudessa. Suomessa vesistöt ja puhtas luonto ovat matkailun valttikortteja. Niiden suojelemiseen on suhtauduttava vakavasti, jotta voisimme nauttia niistä myös tulevaisuudessa.

Lähde: [Valtion ympäristöhallinnon verkkosivu](#)

Lisätietoja:

Maailman terveysjärjestö WHO:n ja UNICEFin Water for Life –raportti.

http://www.who.int/water_sanitation_health/waterforlife.pdf

WWF:n raportti Freshwater and Tourism in the Mediterranean. Katsaus matkailun vaikutuksista Välimeren maiden vesivaroihin ja ekosysteemiin. Tietoa vedenkulutuksen vähentämisestä sekä matkailuyrityksille että matkailijoille.

http://assets.panda.org/downloads/medpotourismreportfinal_ofnc.pdf

4.3 Jätteet

Kasvava luonnonvarojen käyttö kasvattaa luonnollisesti myös hävitettävän jätteen määrää. Jätteet ovat energiankulutuksen ohella matkailun eniten ympäristöä rasittava tekijä. Jätteet vaikuttavat maaperän, veden ja ilman laatuun ja voivat aiheuttaa vahinkoa ihmisille ja eläimille. Missä tahansa ihminen liikkuukin, hän jättää aina jälkeensä jätettä. Kaikkialla maailmassa jätehuolto ei kuitenkaan ole yhtä tehokasta kuin Suomessa. Matkailussa tärkeintä on jätteen määrän minimointi sekä sen kierrätys ja lajittelu luonnon kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Mitä voin tehdä?

Luonnonvarojen kulutus	Vesi	Jätteet
<ul style="list-style-type: none"> - valitse mahdollisimman ekologinen matkustustapa - suosi vihreää sähköä - suosi vähän energiaa kuluttavia laitteita 	<ul style="list-style-type: none"> - vähennä vedenkulutusta ja vältä turhaa vedenkäyttöä - suosi ympäristöystävällisiä aineita esimerkiksi siivouksessa, jolloin jäteveden mukana ympäristöön ei pääse haitallisia kemikaaleja 	<ul style="list-style-type: none"> - minimoi jätteen määrä - lajittele ja kierrätä oikein - vältä ympäristölle haitallisia tuotteita ja kemikaaleja - käsittele ongelmajätteet erityisen huolellisesti
<ul style="list-style-type: none"> - suosi kestäviä ja ympäristömerkittyjä tuotteita - tue paikallistaloutta, suosi yhteistyössä paikallisyrityksiä esimerkiksi raaka-ainehankinnoissa - ota kestävän kehityksen periaatteet osaksi jokapäiväistä toimintaasi 		

Lisätietoja:

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV:n jätehuoltosivusto, josta löytyy ohjeita muun muassa jätteiden lajitteluun ja ongelmajätteiden käsittelyyn.

<http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/etusivu.htm>

Suomen luonnonsuojeluliiton vinkkejä kestävään tuotantoon ja kulutukseen.

<http://www.sll.fi/luontojaymparisto/kestava>

Ekokompassi-hankkeen pk-yrityksille suunnattua tietoa yrityksen ympäristövastuusta.

<http://www.ekokompassi.fi/ymparisto/ympjeht.htm>

4.4 Luonnon monimuotoisuuden väheneminen

Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti tarkoittaa biologisen elämän monimuotoisuutta. Se käsittää lajien sisäisen perinnöllisen muuntelun, lajien runsauden sekä monimuotoisuuden niiden elinympäristöissä. Luonnon monimuotoisuus on vähentynyt huomattavasti 1970-luvulta lähtien, ja vaikka väheneminen on viime vuosien aikana hidastunut, ei merkittävää käännettä parempaan ole tapahtunut. WWF:n ”2010 and beyond: Rising to the Biodiversity Challenge” -raportin mukaan luonnon monimuotoisuus maapallolla on huvennut 27 prosenttia vuosien 1970 ja 2005 välillä. Vielä suurempi on ollut meriluonnon monimuotoisuuden väheneminen, joka on ollut erityisen jyrkkää ajanjaksolla 1995–2005. *Lue WWF:n raportti [täältä](#).*

Luonto on kaikkialla maailmassa kiinnostava, mutta myös herkkä matkailukohde. Matkailijoiden vastuuton toiminta matkakohteissa on vahingollista luonnon monimuotoisuudelle. Herkkä kasvillisuus, eliöt ja eläimet kärsivät, kun niihin kajotaan. Luonto on uhattuna myös paikoissa, joissa kävijämäärät ylittävät ympäristön kestokyvyn, kuten monissa kansallispuistoissa. Lisäksi erilaiset taudit voivat tarttua paitsi eläimestä ihmiseen myös ihmisestä eläimeen.

Kestävällä matkailulla voidaan ylläpitää luonnon monimuotoisuutta ja suojella monia uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja. Ympäristön kannalta on tärkeää ohjata matkailijat pois herkkimmiltä alueilta tai harvinaisten lajien kasvupaikoilta ja ohjeistaa käyttäytymisessä. Lisäämällä tietoisuutta suojelualueiden tärkeydestä matkailu voi myös edesauttaa luonnon monimuotoisuuden säilymistä.

Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen on tärkeää paitsi eläin- ja kasvilajeille myös ihmiselle. Luonnon tuhoaminen lisää nälänhätää, sairauksien leviämistä sekä luonnonkatastrofeja. Luonnonsuojelun lisäksi kestävä matkailu tukee köyhyyden vähentämistä ja paikallisyhteisöjen elämänlaadun parantamista.

CASE 2

Maailman luonnonsäätiö WWF:lla on käynnissä useita hankkeita ympäri maailman, joilla voidaan osoittaa matkailusta olevan hyötyä sekä luonnolle ja eläimille että paikallisyhteisöille. Esimerkiksi Costa Ricassa paikallisyhteisöt ovat osallistuneet kilpikonnien suojeluun aktiivisesti, sillä elävien kilpikonnien taloudellinen arvo on suurempi kuin niiden lihan ja munien. Suojelun myötä sekä kilpikonnien että matkailijoiden määrä Costa Rican Tortuguerossa on kasvanut viimeisten 30 vuoden aikana. Ugandassa vuorigorillaturismi on merkittävä tulonlähde sekä loistava esimerkki siitä, kuinka kokonainen sademetsä voidaan suojella yhden merkittävän lajin johdosta. Yli 60 % uhanalaisten vuorigorillojen elinympäristöä suojelevan Bwindi Impenetrable -kansallispuiston ympärillä elävistä ihmisistä tuntee hyötävänsä metsistä taloudellisesti ja sosiaalisesti.

Lisätietoja:

Convention on Biological Diversity: Development of Guidelines for Sustainable Tourism in Vulnerable Ecosystems. Ohjeistus matkailun kehittämistä luonnon monimuotoisuutta paremmin tukeväksi. <http://www.cbd.int/doc/programmes/tourism/tourism-manual-en.pdf>

WWF:n matkailuun ja luonnonsuojeluun liittyviä hankkeita:
<http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/hankkeita.html>

4.5 Maa-alueiden käyttö

Rannikot ovat suosittuja matkailualueita, ja siksi niille rakentaminen on vilkasta. Esimerkiksi Välimeren rannikosta noin puolet on rakennettu. Huonosti suunnitellusta, hallitsemattomasta rakentamisesta voi olla kohteelle enemmän haittaa kuin hyötyä. Vanhoja rakennuksia hävitetään, ja niiden tilalle rakennetut uudet ovat ristiriidassa maiseman ja alueen kulttuurin kanssa. Puutteelliset jätevedenpuhdistus- ja viemärisysteemit rasittavat ympäristöä ja lopulta koko elinkeinoa asiakkaiden siirtyessä puhtaammille alueille. Yhteistyön tärkeys isojen kansainvälisten toimijoiden ja paikallisten tahojen välillä korostuu erityisesti alueilla, joissa matkailu kasvaa nopeasti ja infrastruktuuria rakennetaan ympäristön kustannuksella.

Matkailu on liikkumista paikasta toiseen, ja sen mahdollistaa tie-, rautatie-, ilma- ja vesiliikenteen muodostama kokonaisuus. Liikenneväylien lisäksi maa-alaa tarvitaan kulkuneuvojen huolto- ja varastointitiloihin sekä esimerkiksi polttoaineen jakeluverkostoon. Maa-alan vieminen on uhka luonnon monimuotoisuudelle, ja lisäksi infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito kuluttaa luonnonvaroja.

Suomen liikenteessä tieverkosto vaatii eniten muutoksia luontoon. Tiehallinnon mukaan Suomessa on maanteitä noin 78 000 kilometriä, joista pääteitä on 13 332 km. Moottoriteitä on 739 km. Päällystetyn tieverkon osuus on noin 65 %. Liikennöidyn rataverkon pituus Suomessa on noin 5 900 kilometriä, josta hieman yli puolet on sähköistetty. Lentoliikenteen hyötynä on sen vähäinen maa-alueiden tarve muihin liikennemuotoihin verrattuna. Kiitoteitä Suomessa on 75 kilometriä.

4.6 Ilmastonmuutos

Ilmasto lämpenee, kun kasvihuonekaasut estävät auringon tuottaman lämmöksi muuttuneen säteilyn karkaamisen takaisin avaruuteen. Kasvihuoneilmiö on välttämättömyys suotuisan elämän kannalta, mutta ihmisen tuottamat kasvihuonekaasut, joista tärkeimpiä ovat hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dityppioksidi (N₂O), uhkaavat lämmittää ilmastoa liikaa. Viimeisten sadan vuoden aikana maapallon keskilämpötila on noussut 0,74 °C. Pohjoisen pallonpuoliskon keskilämpötilat eivät ole olleet 1300 vuoteen niin korkeita, kuin ne ovat olleet 1950-luvulta lähtien. Ilmassa olevien kasvihuonekaasujen määrä ei ole ollut 650 000 vuoteen niin korkealla, kuin se nykyisin on.

Liikenne on Suomessa toiseksi tärkein päästölähde energiantuotannon jälkeen. Noin viidesosa kaikista Suomen päästöistä on peräisin liikenteestä. Henkilöliikenteen osuus liikennepäästöistä on noin 60 prosenttia. Matkailussa huomattava osa päästöistä aiheutuu liikkumisesta paikasta toiseen. Matkustuksen osuus koko matkan päästöistä on noin 70–90 prosenttia. Matkustuksen vähentäminen ei ole yksiselitteinen ratkaisu liikenteen päästöjen vähentämiseksi, vaan tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, millaisia kulkuvälineitä matkoilla käytetään, ja mahdollisuuksien mukaan yhdistellä eri liikennemuotoja matkan aikana. *Lähde: Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta 2009*

Ilmastonmuutos vaikuttaa useisiin matkailualan voimavaroihin. Ilmaston lämpeneminen aiheuttaa rannikon eroosiota ja merenpinnan nousua, jotka vaarantavat rannikkoalueiden ja saarivaltioiden ihmisyyhteisöjen ja ekosysteemien elinolosuhteet. Lumi- ja jääpeitteet sulavat yhä kiihtyvällä vauhdilla, mikä vaikuttaa esimerkiksi talviurheilukohteiden sesongin pituuteen. Ilmastonmuutos voimistaa äärimmäisiä sääoloja, kuten tulvia, kuivuuskausia ja pyörremyrskyjä. Lisäksi helleaallot erityisesti Keski-Euroopassa ovat olleet viime vuosina rajuja. Lämpimämmät ja kosteammat sääolot luovat otolliset olosuhteet erilaisten tautien, kuten malarian ja keltakuumeen, leviämiseksi.

Ympäristöpakolaisuudesta voidaan puhua, kun elämä nykyisin tiheään asutuilla alueilla käy mahdottomaksi ja ihmiset joutuvat jättämään asuinalueensa. International Institute for Environment and Development -instituutin julkaisun mukaan matalat asutut rannikkoalueet kattavat noin kaksi prosenttia koko maailman maa-alueesta, mutta niillä elää jopa kymmenesosa maailman väestöstä. Ilmaston lämpeneminen ja merenpinnan nousu ovat näille alueille vakavia uhkia, ja jo pienellä lämpötilan nousulla on suuret seuraukset.

Näin on erityisesti maailman köyhimmissä maissa, joissa päivittäisen toimeentulon puolesta joudutaan muutenkin taistelemaan.

1,5 °C:n nousu keskilämpötilassa vuoteen 2080 mennessä voi altistaa nälälle 50 miljoonaa, malari-alle 200 miljoonaa ja vesipulalle 2 miljardia ihmistä *Lähde:* www.ilmasto.org

Lisätietoa ilmastonmuutoksesta:

Ilmasto.org. Kaikki ilmastonmuutoksesta. Vapaaehtoisvoimin ylläpidetty ilmastosivusto.
<http://www.ilmasto.org/>

Intergovernmental Panel on Climate Change. Climate Change 2007: Synthesis report.
http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. <http://vnk.fi/hankkeet/tulevaisuusselonteko/fi.jsp>

YK:n ympäristöohjelma UNEP:n ilmastonmuutokseen keskittyvä sivusto.
<http://www.unep.org/climateneutral/>

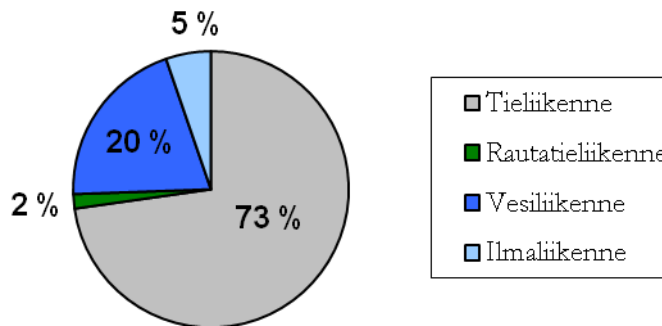
World Travel & Tourism Council, Leading the Challenge on Climate Change -raportti
http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/climate_change_final.pdf

The rising tide: assessing the risks of climate change and human settlements in low elevation coastal zones. <http://sedac.ciesin.columbia.edu/gpw/docs/McGranahan2007.pdf>

4.6.1 Tieliikenne

Tieliikenne kuormittaa ympäristöä huomattavasti raskaammin kuin muut liikennemuodot. Suomessa tieliikenteen osuus kaikista liikenteen aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä on yli 70 prosenttia. Henkilöautoliikenteestä aiheutuvat ympäristöhaitat kohdistuvat kaupunkeihin ja pääliikenneväylien varsille. Julkisen kuluvälineen valitseminen vähentää yksityisautoilua sekä taksikyytejä, jolloin myös ympäristön kuormitus pienenee.

Liikenteen hiilidioksidipäästöt Suomessa vuonna 2008

Luvut sisältävät rautatieliikenteen osalta sähköjunaliikenteen osuuden voimalaitospäästöistä, ulkomaille suuntautuvan vesiliikenteen ja ilmaliikenteen päästöt Suomen talousvyöhykkeellä ilman ylilentöjä. *Lähde:* [LIPASTO](#)

4.6.2 Lentoliikenne

Ilmastonmuutoksesta ja kasvihuonekaasuista puhuttaessa syyttävä sormi kohdistuu usein matkailuun ja erityisesti lentoliikenteeseen. Lentomatkustus aiheuttaa valtavasti päästöjä, mutta lentoliikenteen tehokkuuteen nähden sen aiheuttamat päästöt ovat kohtuulliset. Lentopolttoaineen kulutuksen perusteella on voitu laskea lentoliikenteen hiilidioksidipäästöjen olevan noin 2-3 prosentin luokkaa ihmisen tuottamista päästöistä. Verrattuna esimerkiksi metsien hävittämiseen, joka aiheuttaa noin viidesosan maailman kasvihuonekaasupäästöistä, luku näyttää suhteellisen pieneltä. Tietysti on huomioitava, että lentoliikenteessä päästöjä aiheuttaa polttoainekulutuksen lisäksi koneiden rakentaminen ja huolto sekä lentokenttien ylläpitoon käytetty energia.

Lisätietoja:

Liikenne- ja viestintäministeriön, Ilmailuhallinnon, Finnair Oy:n, Blue 1 Oy:n, Air Finland Oy:n ja Ilmailulaitos Finavian laatima sivusto lentoliikenteen ilmastovaikutuksista www.lentoliikennejilmasto.fi/.

[Ilmailulaitoksen ympäristösivut](#), jossa tietoa muun muassa lentoliikenteen energiankulutuksesta, päästöistä ja meluntorjunnasta.

4.6.3 Laivaliikenne

Laivaa pidetään yleisesti lentokonetta vähemmän saastuttavana matkustustapana, vaikka laivaliikennekin aiheuttaa merkittäviä päästöjä sekä ilmaan että veteen. Ilmapäästöt tuottavat kasvihuonekaasuja, jotka kiihdyttävät ilmastonmuutosta sekä typpipäästöjä, jotka laivojen jätevesien ohella rehevöittävät meriä. Maailman meristä erityisesti Itämeren tilanne on erittäin huolestuttava. Kuukausittain Itämerellä liikkuu jopa 5000 matkustaja- ja rahtialusta, jotka voivat laskea käsittelemättömän jätevetensä mereen noin 20 kilometrin päässä rannikosta. Merenkulun ympäristönsuojelua kansainvälisesti säätelevän MARPOL 73/78 -yleissopimuksen mukaan alukset saavat laskea hienonnetut ja desinfioidut jätevetensä mereen noin 6 kilometrin päässä rannikosta. Itämerellä liikennöivät matkustaja-alukset ja lautat kuljettavat vuosittain noin 80 miljoonaa matkustajaa, ja ainakin 75 prosenttia laivojen jätevesipäästöistä tulee matkustajalautoilta ja risteilijöiltä.

Kaikki suurimmat Itämeren alueen lauttavarustamat ovat allekirjoittaneet WWF:n vetoomuksen jätevesien kuljetuksesta satamiin vapaaehtoisesti. Kansainväliset risteilijät eivät suostuneet allekirjoittamaan vetoomusta vielä kesällä 2008 vedoten satamien riittämättömään vastaanottokapasiteettiin. Tallink Silja, Viking Line ja Eckerö Line ovat allekirjoittaneet vetoomuksen. Yhtiöillä on myös käytössä ISO 14001 -ympäristösertifikaatti. Lisäksi Tallink Silja tukee WWF:n Itämerityöstä kertovaa suurkampanja Operaatio Merenneitoa *Lähde: www.wwf.fi*

CASE 4

Baltic Sea Action Group on sitoutumaton säätiö, joka kokoaa yhteen voimia yhteiskunnan eri tahoilta Itämeren pelastamiseksi. BSAG yhdistää julkisen, yksityisen ja kansalaissektorin voimavarat ja mahdollisuudet, joiden avulla se tekee konkreettista työtä puhtaasti Itämeren puolesta. BSAG:in toiminta perustuu mahdollisimman korkeatasoiseen tutkimustietoon, joka tukee käytännön toimenpiteitä Itämeren pelastamiseksi. Viking Line Abp liittyi toukokuussa 2009 BSAG:n tukijaksi ja yhteistyökumppaniksi. Yhtiöllä on myös käytössä ISO 14001 -ympäristösertifikaatin mukainen ympäristöohjelma pääkonttorissa ja kaikissa aluksissa, ja se on allekirjoittanut WWF:n vetoomuksen jätevesien kuljetuksesta satamiin. Lisäksi aluksissa käytetään vähärikkistä polttoainetta ja uutta teknologiaa rikki- ja typpipäästöjen minimoimiseksi. *Lue lisää Viking Linen ympäristötyöstä ja [Baltic Sea Action Groupista](#).*

4.6.4 Juna

Matkustuksesta aiheutuvien päästöjen määrään voi vaikuttaa esimerkiksi yhdistelemällä lento- ja junamatkoja. Euroopan rataverkosto on kattava, ja suuri osa suosituista matkailukohteista on saavutettavissa rautateitse. Suomessa sähkövedon osuus junaliikenteestä vuonna 2008 oli 83 prosenttia. Junat kulkevat uusiutuvan sähköenergian lisäksi dieselillä. Dieseljunat kuormittavat ympäristöä enemmän kuin sähköjunat, mutta ovat siitä huolimatta ympäristöystävällisempi tapa matkustaa kuin lentokone, yksityisautoilu tai risteilyminen.

CASE 5

Suomessa VR on tehnyt aktiivista työtä puhtaamman ympäristön puolesta jo pitkään. Vuoden 2009 alusta lähtien VR on käyttänyt vesivoimalla tuotettua sähköä, josta ei synny hiilidioksidipäästöjä. VR on julkaissut 12 ympäristölupausta, joiden avulla yritys kehittää toimintaansa ympäristöystävällisemmäksi vuoteen 2012 mennessä. *Lue ympäristölupaukset [täältä](#).*

Mitä voin tehdä?

Ympäristöystävällinen tapa tehdä Suomessa pitkiä matkoja on käyttää yöjunaa. Erityisesti autojunan käyttö säästää ympäristöä esim. lomamatkalla Lappiin. Auto kulkee junan kyydissä eikä tuota hiilidioksidipäästöjä. Matkustajat pääsevät turvallisesti levänneenä perille. *Lue lisää VR:n autojunapaketeista [täältä](#).*

CASE 6

Hitaat liikkeet ja hidas matkailu yhtenä sen osana ovat kasvattaneet suosiotaan 1980-luvulta lähtien. Hitaan matkailun tärkeimpiä elementtejä on mahdollisuus olla osana paikallista elämää ja kulttuuria. Tarkoituksena on nauttia myös matkanteosta, ei pelkästään kohteesta. Suomi tarjoaa hyvät mahdollisuudet hitaaseen matkailuun, ja Suomesta on myös hyvät yhteydet ulkomaille. Täältä voi kulkea kätevästi bussilla Eurooppaan ja junalla Venäjän halki aina Kiinaan asti. Tärkeää hitaassa matkailussa on matkustaa harvemmin, mutta pidempään. Taloudellisen taantumaa aikana myös lähialuematkailu kiinnostaa kuluttajia aiempaa enemmän. Uusia kokemuksia ja elämyksiä voi saada, vaikka ei kauaksi matkustaisikaan. *Lue lisää hitaasta matkailusta [täältä](#).*

Lisätietoja:

Kansainvälinen Luomumatkailuyhdistys ECEAT International, Eurooppalainen luomumatkailutilojen verkosto. <http://www.eceat.org/>

Suomen Luomumatkailuyhdistys ry - ECEAT Finland. <http://www.eceat.fi/>

WWF:n ympäristösivut, jossa tietoa ekomatkailusta ja WWF:n matkailuhankkeista. <http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/>

4.6.5 Majoitus

Matkailijoista on tullut ympäristötietoisuuden lisääntymisen myötä vaativampia myös ekologisen majoituksen suhteen. Hotelleissa on elämää yötä päivää, ja niiden energian- ja vedenkulutus on sen mukaista. Myös hotellien jätteenkäsittely ja esimerkiksi siivouksessa käytettävät kemikaalit kuormittavat ympäristöä. Mitä suurempi hotelli, sitä suurempi kulutus yleensä on. Majapaikat voivat kuitenkin jo pienillä toimenpiteillä vähentää ympäristön kuormitusta esimerkiksi vettä ja sähköä säästämällä, joka näkyy myös kustannusten pienenemisenä.

Ekomekkityn majoituspaikan löytäminen ei nykyisin ole vaikeaa, sillä matkailualalla erilaisia ympäristöjärjestelmiä on jo toistasataa. Suomessa käytössä ovat Pohjoismaiden yhteinen Joutsenmerkki sekä EU-kukka. Suomalaisista majoitusyrityksistä Rautavaaran kurssi- ja leirikeskussäätiö Metsäkartanolle on myönnetty EU-kukka. Joutsenmerkki on käytössä viidellä ravintolalla ja 21 hotellilla. Radisson Blu Hotels & Resorts -ketjun kaikille hotelleille Suomessa on myönnetty Joutsenmerkki.

Sekä EU-kukan että Joutsenmerkin käyttö edellyttää, että hotelleissa suhtaudutaan vakavasti ympäristötyöhön. Hotellin tulee vähentää energian kulutusta sekä pyrkiä käyttämään uusiutuvia energianlähteitä. Ympä-

ristötyöhön kuuluu myös vedenkulutuksen, jätemäärien sekä kemiallisten aineiden käytön vähentäminen. Samat vähimmäisedellytykset koskevat myös muita majoituspalveluita sekä niiden yhteydessä toimivia ravintoloita.

Pohjoismaiden yhteinen Joutsenmerkki myönnetään ympäristöasiantuntijoiden asettamien kriteerien täyttämille tuotteille ja palveluille. Kriteerit ovat vaativia, joten ympäristötyö Joutsenmerkityssä hotellissa on taatusti korkealuokkaista. Yritys saa käyttää Joutsenmerkkiä markkinoinnissaan, mikä on hyvä tapa viestiä yrityksen ympäristötyöstä asiakkaille. Merkki on Pohjoismaissa hyvin tunnettu ja luotettava, joten se auttaa parantamaan yrityksen imagoa ja kilpailuetua. *Lähde: www.ymparistomerkki.fi*

CASE 7

Suomen ekomerkityissä hotelleissa on vahvimmin edustettuna Scandic-hotellit, joiden 20 hotellista yhdelletoista on myönnetty Joutsenmerkki. Scandic-hotelleissa vuodesta 1993 tehty aktiivinen ympäristötyö on tuottanut hyviä tuloksia. Hotelleissa on kiinnitetty huomiota energian- ja vedenkulutukseen esimerkiksi vaihtamalla hehkulamput energiansäästölamppuihin sekä vaihtamalla hanat, suihkut ja WC:t vettä haaskaavista sita säästäviin. Ravintoloissa ja kylpyhuoneissa on luovuttu kertakäyttöpakkauksista, ja tavalliset roskakorit on vaihdettu lajitteluastioihin. Ympäristökoulutetun henkilökunnan lisäksi myös asiakkaat osallistuvat ympäristötyöhön! *Lue Scandicin Better World -raportti [täältä](#).*

Mitä voin tehdä?

Majoituspalveluja myyvä yritys

Energia	<ul style="list-style-type: none">- Selvitä kiinteistön energiankäyttö, tunnista kulutuksen ongelmakohdat ja seuraa energian kulutusta säännöllisesti esimerkiksi energiakatselmuksen avulla.- Suosi ekoenergiaa eli kestäväillä luonnonvaroilla tuotettua energiaa.- Suosi paikallisesti tuotettua energiaa.- Suosi vähän energiaa kuluttavia laitteita, uusi tarvittaessa vanhat laitteet.- Vaihda tavalliset valaisimet energiaa säästäviin.- Sammuta turhat valot, sääda ilmastointia/lämmitystä tarpeen mukaan.
Vesi	<ul style="list-style-type: none">- Selvitä kiinteistön vedenkäyttö ja tunnista kulutuksen ongelmakohdat.- Seuraa veden kulutusta säännöllisesti.- Huolla hanat, suihkut ja wc:t säännöllisesti mahdollisten vuotojen varalta ja mikäli mahdollista, vaihda ne vettä säästäviin malleihin.- Vähentämällä veden kulutusta myös jäteveden määrä vähenee.- Suosi ympäristömerkittyjä aineita esimerkiksi siivouksessa ja vältä ympäristölle haitallisia kemikaaleja.- Suosi juomavetenä hanavettä pulloveden sijaan.
Jätteet	<ul style="list-style-type: none">- Vähennä jätteen määrää, suosi ekologisesti pakattuja tuotteita.- Kierrätä ja lajittele oikein.- Korvaa kertakäyttötuotteet uudelleenkäytettävillä vaihtoehdoilla.
Kemikaalit	<ul style="list-style-type: none">- Käytä vahvoja kemikaaleja mahdollisimman vähän.- Käytä ympäristömerkittyjä kemikaaleja.- Huolehdi, että käytetyt kemikaalit hävitetään oikein.- Kouluta henkilökunta käsittelemään kemikaaleja oikein.
Hankinnat	<ul style="list-style-type: none">- Suosi ympäristöystävällisiä, sertifioituja tuotteita.- Suosi ekologisesti pakattuja tuotteita.- Suosi luonnonmukaisesti ja lähellä tuotettuja elintarvikkeita.- Suosi Reilun kaupan tuotteita.

Majoituspalveluja ostava yritys

- Edellytä yhteistyökumppaneilta ympäristöystävällisten toimintatapojen noudattamista sekä työntekijöiden oikeudenmukaista kohtelua
- Suosi majoituspalveluja, joissa jätevesihuolto on kunnossa eikä jätevesiä lasketa luontoon käsittelemättöminä. Mikäli alueella ei ole infrastruktuuria jätevesien käsittelyyn, tee yhteistyötä muiden yritysten, organisaatioiden ja paikallishallinnon kanssa jätevesien käsittelysystemien kehittämisessä.
- Tee yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa tukeaksesi alueen jätehuollon kehittämistä ja esimerkiksi kierrätyspisteiden lisäämistä.

Lisätietoja:

Energian ja materiaalien tehokkaaseen ja kestävään käyttöön kannustava yritys. Lisätietoa yrityksille muun muassa energiakatselmuksesta. <http://www.motiva.fi/yritykset/>

Lisätietoa ekoenergiasta <http://www.ekoenergia.fi/>

YTV:n ympäristövinkkejä hotelli- ja ravintola-alalle
http://www.ytv.fi/FIN/fiksi/toissa/hotelli_ravintolaala/etusivu.htm

Lisätietoja Joutsenmerkistä sekä muun muassa merkin hankkimisesta ja sen saaneista tuotteista ja palveluista. <http://www.ymparistomerkki.fi>

Tietoa ympäristöjärjestelmä EMASista EU:n ympäristösivuilla
http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

EMAS – yrityksille ja organisaatioille tarkoitettu ympäristöjohtamisen väline, jonka avulla ympäristöasiat otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikessa toiminnassa. Tietoa ympäristöjärjestelmä EMASin hyödyistä toiminnassa ja sen suunnittelussa sekä markkinoinnissa ja viestinnässä. <http://www.ymparistokeskus.fi/default.asp?contentid=2125&lan=fi>

Ekokompassijärjestelmän vinkkilista jätteisiin, energiaan, logistiikkaan ja liikkumiseen, hankintoihin ja kemikaaleihin liittyen.
<http://www.ekokompassi.fi/Tiedostot/Muut%20j%C3%A4rjestelm%C3%A4lomakkeet%20ja%20liitteet/Ekokompassi%20vinkkilistat.pdf>

Tour Operators Initiativen kestävä kehityksen käsikirja majoitusosalalle. A Practical Guide to Good Practice: Managing Environmental and Social Issues in the Accommodations Sector.
<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/HotelGuideEnglish.pdf>

The Travel Foundationin vinkkejä kestävään majoitustoimintaan.
<http://www.thetravelfoundation.org.uk/index.php?id=152>

Reilun kaupan sivusto, jossa lisätietoa esimerkiksi kahviloille, ravintoloille ja tavarantoimittajille. www.reilukauppa.fi

5 Matkailuyritykset ja ympäristöjärjestelmät ja -merkit

Erilaiset ympäristöjärjestelmät ja -merkinnät ovat tulleet osaksi myös matkailuyritysten imagoa. Toimivan ympäristöjärjestelmän avulla ympäristöasiat ovat paremmin osana yrityksen johtamista ja toiminnan suunnittelua. Ympäristöjärjestelmän myötä yritys osoittaa vastuullisuutta ympäristöasioiden hoidossa ja edistää ympäristövaikutusten huomioon ottamista tuote- ja palveluketjujen eri vaiheissa. Se tuo yritykselle myönteistä julkisuutta sekä imago- ja kilpailuedun, josta on usein myös liiketaloudellista hyötyä. Kustannustehokkuus lisääntyy myös tehostamalla esimerkiksi energian kulutusta ja vähentämällä sekajätteen määrää. Ympäristöjärjestelmät myös motivoivat henkilökuntaa toimimaan ekologisemmin ja tehokkaammin lisäämällä työntekijöiden ympäristötietoutta.

Ympäristömerkki tuo yritykselle positiivista imagoa, mutta merkkiä ei saa käyttää väärin pelkän taloudellisen edun tavoittelemisessa. Luotettavimmat ympäristömerkit ovat sertifioituja, ulkopuolisen tahon myöntämiä. Ympäristömerkeillä on kullakin omat vaatimuksensa, ja niiden valvonta vaihtelee. Siksi merkkien vertailu on vaikeaa..

Nimensä mukaisesti sertifikaatit ovat lähes poikkeuksetta ympäristömerkkejä, mutta osa niistä huomioi myös matkailun sosiaaliset vaikutukset. Yksi sosiaaliset vaikutukset ympäristön ohella huomioiva sertifikaatti on isobritannialainen Green Tourism Business Scheme, jonka saaneet yritykset tukevat paikallisyhteisöjä ja -taloutta.

Lisätietoa ympäristömerkeistä ja -järjestelmistä:

Joutsenmerkki

<http://www.ymparistomerkki.fi/>

EU-kukka

<http://www.ymparistomerkki.fi/eu>

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

The Green Tourism Business Scheme

<http://www.green-business.co.uk/index.asp>

ISO 14001 Ympäristöjärjestelmä

<http://www.sfs.fi/iso14000/ymparistojarjestelma/>

EMAS – yrityksille ja organisaatioille tarkoitettu ympäristöjohtamisen väline, jonka avulla ympäristöasiat otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikessa toiminnassa.

<http://www.ymparistokeskus.fi/default.asp?contentid=2125&lan=fi>

6 Kestävä kehitys toimistossa

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaiset ympäristöohjeet toimistossa opastavat työntekijöitä säästämään energiaa, vettä ja materiaaleja, neuvovat kierrätyksessä ja ohjaavat järkeviin hankintoihin. Hyvät ja selkeät ohjeet motivoivat työntekijöitä toimimaan ympäristöä säästäen.

Energia

Valaistus, tietokoneet, faksit ja kopiokoneet kuluttavat suuren osan toimiston sähköstä. Virransäästöasetukset koneissa ja laitteiden sammuttaminen työpäivän päätteeksi ja viikonlopuiksi säästää energiaa. Myös valojen sammuttaminen on tärkeää, sillä valaistuksen osuus toimiston energiankulutuksesta on noin kolmannes. Vaihda sekasähkö uusiutuvista energianlähteistä tuotettuun vihreään sähkөөn. Suosimalla ekoenergiaa sähköntuotannon negatiiviset ympäristövaikutukset pienenevät. Kilpailuttamalla ekoenergiaa voi saada tavallista sähköä halvemmalla. *Lue lisää ekoenergiasta [täältä](#).*

Materiaali

Suosimalla sähköistä viestintää säästyy turhalta tulostamiselta. Käyttämällä paperin molemmat puolet tulosettaessa ja kopioitaessa säästät paperia ja vähennät jätteen määrää. Yksipuoliset, tarpeettomat paperit voi käyttää muistilappuina. Suosi ekologisia toimistotarvikkeita, kuten kierrätettäviä mustekasetteja sekä uusiomuovikalvoja. Vaihda paperiset käsipyyhkeet kangaspyyhkeisiin tai pyyherulliin. WWF:n mukaan yksi pyyherulla säästää vuodessa jopa 24 000 kertakäyttöistä käsipyyhettä.

Hankinnat

Tee vain sellaisia hankintoja, jotka todella ovat tarpeellisia. Hanki mahdollisimman kestäviä ja ympäristöystävällisiä tuotteita. Vältä kertakäyttöisiä ja yksittäispakattuja tuotteita. Käytä ympäristömerkittyä paperia ja suosi uusiopaperia kirjekuorien ja esitteiden materiaalina. Mahdollisuuksien mukaan suosi tuotteen sijaan palvelua esimerkiksi liikelahjoissa.

Jätteet

Kierrätä ja lajittele jätteet oikein – pahvi, paperi, biojäte sekä ATK-laitteista syntyvä jäte. Muista, että tärkeintä on jätteen määrän vähentäminen! *Lue YTV:n jätehuollon opas toimistoille [täältä](#).*

Liikkuminen

Kulje työmatkat hyötyliikkuen polkupyörällä tai jalan tai käytä julkisia kulkuvälineitä.

Yrityksen ympäristöohjelma

Tehokkaan ympäristöohjelman avulla yritys osoittaa vastuullisuutta ympäristöasioiden hoidossa. Se tuo yritykselle myönteistä julkisuutta sekä taloudellista hyötyä. Lisäksi se motivoi henkilökuntaa toimimaan ekologisemmin.

CASE 8

Green Office on WWF:n kehittämä ympäristöpalvelu, jonka avulla toimistot voivat vähentää ympäristökuormitustaan ja samalla saavuttaa säästöjä materiaali- ja energiakustannuksissa. Suomessa vuonna 2006 WWF:n Päästöistä säästöihin -hankkeeseen osallistuneet 17 toimistoa saavuttivat Green Office -järjestelmää noudattamalla yhteensä yli 3,6 miljoonan euron rahallisen säästön. Samalla päästöjä säästyi yli 1000 hiilidioksiditonnia. Vuonna 2008 Suomen Green Office -toimistot säästivät yli 2700 tonnia hiilidioksidipäästöjä edelliseen vuoteen verrattuna. Määrä on verrattavissa noin 365 henkilöautomatkaan maailman ympäri. Kulutuksen säästökohteita ovat esimerkiksi paperi, sähkö, lämpö, autojen polttoaine, lentomatkat sekä sekajäte.

Green Office -järjestelmä soveltuu sekä pienille että suurille yrityksille, ja siitä on pyritty tekemään mahdollisimman käyttäjäystävällinen. Green Office -verkostossa on mukana jo yli 130 organisaatiota. Suomalaisista matkailuyrityksistä Green Office -merkin sai ensimmäisenä Kaleva Travel Oy. Nykyisin ympäristöjärjestelmää noudattavat yrityksen aluetoimistot ja pääkonttorit Helsingissä sekä tytäryhtiöt Eestissä, Latviassa ja Liettuassa. Suomalaisista matkailuyrityksistä Kaleva Travel Oy:n lisäksi Green Office -merkki on myönnetty Matkatoimisto Oy Arean ja VR-yhtymä Oy:n pääkonttoreille Helsingissä. *Lue lisää Green Officesta [täältä](#).*

Lisätietoja:

Euroopan yhteisön energiatehokkaita toimistolaitteita koskevan ENERGY STAR -ohjelman www-sivusto. www.energystar.fi

Ekokompassijärjestelmän vinkkilista jätteisiin, energiaan, logistiikkaan ja liikkumiseen, hankintoihin ja kemikaaleihin liittyen.

<http://www.ekokompassi.fi/Tiedostot/Muut%20j%C3%A4rjestelm%C3%A4lomakkeet%20ja%20liitteet/Ekokompassi%20vinkkilistat.pdf>

Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima palvelu, josta löytyy kattavasti tietoa ja työkaluja, joiden avulla kestävä kehityksen periaatteet saadaan osaksi yrityksen arkea.

www.yrityssuomi.fi/ymparisto

7 Matkailu ja luonnonsuojelu

Luontoa voidaan pitää yhtenä matkailun ”raaka-aineena”. Lähes aina, erityisesti vapaa-ajan matkailussa, matkat kohdistuvat alueille, joilta löytyy jokin luonnollinen vetovoimatekijä. Ihmiset ovat valmiita matkustamaan pitkiä matkoja ja maksamaan suuriakin puistomaksuja nähdäkseen eläimiä villeinä luonnossa. Vastuuton matkailu voi johtaa tämän elinkeinon tyrehtymiseen.

Monet maailman vetovoimaisimmat luonnonrikkaudet sijaitsevat taloudellisesti köyhillä alueilla, joilla ei ole mahdollisuutta kontrolloida matkailun hättävää vaikutuksia. Kestävässä matkailussa tärkeää on, että matkailun tuomat hyödyt ja haitat jakaantuvat oikeudenmukaisemmin. WWF:n mukaan kestävä luontomatkailu edistää luonnonympäristön suojelua sekä alkuperäisväestön hyvinvointia. Kun paikalliset saavat toimeentulonsa luontomatkailusta, vähenee luonnon käyttö muihin tarkoituksiin, kuten metsien hakkuisiin ja salametsästyksen. Samalla paikallisten kiinnostus luonnonsuojeluun lisääntyy.

CASE 9

Suomesta löytyy monia kiinnostavia ja suosittuja luontomatkailukohteita. Suomalaisista kansallispuistoista Oulanka oli ensimmäinen, jolle myönnettiin eurooppalainen PAN Park -sertifikaatti merkinä puiston laadukkaasta ja kestävästä toiminnasta. PAN Parks on WWF:n ja hollantilaisen Molecaten-matkailuyrityksen kehittämä konsepti. Sen tavoitteena on edistää luonnonsuojelua kestävä matkailun keinoin sekä luoda eurooppalainen luonnonsuojelualueverkosto ja kehittää luonnonsuojelun ja kestävä matkailun takaava tavaramerkki. WWF:n mukaan PAN Parks -merkin saaneet puistot ovat taattua kansallispuistojen aatelistoa. Tällä hetkellä Euroopasta löytyy kymmenen merkin saanutta puistoa, joista kaksi sijaitsee Suomessa. Oulangan lisäksi merkki on myönnetty Saaristomeren kansallispuistolle, joka on ensimmäinen merellinen PAN Parks -merkin saanut puisto. *Lue lisää PAN Parksista [täältä](#).*

8 Matkailun sosiaalis-kulttuuriset vaikutukset

Matkailun sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset voidaan määritellä matkailukohteessa ja sen paikallisväestön elämässä tapahtuvina muutoksina, joita matkailun kehittäminen alueella aiheuttaa. Muutokset näkyvät alueen väestörakenteessa, työllisyydessä, elintasossa sekä luonto- ja kulttuurikohteiden ylläpitämisessä.

Luonnon ohella kulttuuri on yksi matkailun tärkeimpiä vetovoimatekijöitä ympäri maailman. Erilaisia kulttuureita arvostetaan nykyajan matkailussa ja sen kehittämisessä paljon aikaisempaa enemmän. Taloudellisen kehityksen myötä matkailu on tullut mahdolliseksi yhä useammille ihmisille. Enenevässä määrin matkakohdeksi valitaan eksoottinen kaukoma, jossa elintavat ja elintaso poikkeavat paljon siitä, mihin kotimaassa on totuttu. Matkailun myötä kohdemaiden paikallisväestöt, joilla itsellään ei ole mahdollisuuksia matkustaa, saavat tilaisuuden tutustua muihin kulttuureihin. Matkailijoiden suvaitsevaisuus kasvaa heidän tutustuaan paikallisiin tapoihin, kulttuuriin ja uskomuksiin.

Toisaalta matkailijoiden mukanaan tuomat (länsimaiset) vaikutteet voivat olla myös vaaraksi paikallisille kulttuureille ja perinteisille elintavoille. Erityisesti massaturismikohteet ovat olleet haavoittuvaisia kohteen muokkautumisessa sinne saapuvien turistien lähtömaita vastaan. Paikalliskulttuurille ominaiset perinteet ja tavat sekä niiden ylläpitäminen jäävät vähälle huomiolle. Välinpitämättömyys paikallisia kohtaan matkailun kehittämisessä voi aiheuttaa konflikteja paikallisväestön ja matkailuelinkeinon harjoittajien välille. Kehitysmaissa paikalliset ovat joutuneet luovuttamaan asuinalueitaan hotelleille ja luonnonpuistoille.

Yksi tärkeimmistä asioista matkailussa on kohdemaan paikallisen väestön, alkuperäiskansojen ja kulttuurin kunnioittaminen sekä paikallisten tapojen ja perinteiden huomioiminen. Vastuullinen matkailu auttaa ylläpitämään ja säilyttämään paikallista kulttuuriperintöä, joka matkailun suosion kasvaessa saattaa olla vaarassa ”unohtua” matkailijoiden tuomien vaikutteiden mukana. Nykyajan matkailijat arvostavat erilaisia kulttuureita aikaisempaa enemmän, mikä on huomattu myös kohteissa. Matkailijoiden kiinnostus kohteen tapoja ja perinteitä kohtaan tuo alueelle matkailutuloja, mikä saa paikalliset ylläpitämään vanhoja perinteitään. Matkailun ei kuitenkaan tule vaatia paikallisyhteisöjä kaupallistamaan riittejään ja uskonnollisia menojaan viihteen nimissä.

CASE 10

KILROY travels tekee yhteistyötä brittiläisen Dragoman Overland -matkanjärjestäjän kanssa, joka on tehnyt rekkareissuja Aasiaan, Afrikkaan ja Etelä-Amerikkaan jo lähes kolmenkymmenen vuoden ajan. Dragoman Overland palkittiin vuonna 2005 AITO (Association of Independent Tour Operators) -palkinnolla sitoutumisesta kestävään matkailuun sekä erityisesti yhteisöprojekteista Afrikassa ja Perussa, joissa yritys on mukana. Yhteisöprojekteilla on esimerkiksi parannettu lasten kouluttautumismahdollisuuksia Keniassa ja ohjattu matkailusta saatuja tuloja koulujen ja leirintäalueiden ylläpitoon Quechua-intiaanien asuinalueella lähellä Machu Picchua. Yritys pyrkii yhteistyöhön paikallisten kanssa kaikilla järjestämillään matkoilla, jotta matkailu toisi mahdollisimman suuren hyödyn paikallisväestölle. Rekkareissuilla myös matkailijat hyötyvät tutustuessaan uusiin kulttuureihin ja tapoihin paikallisväestön ja -oppaiden johdolla. *Lue lisää Dragoma Overlandista [täältä](#).*

CASE 11

Namibian-matkoja järjestävän Kalahari Consultants/Koonono-matkojen matkoilla matkailija pääsee tutustumaan paikallisten yhteisöjen tai suomalaisten kansalais- ja lähetysjärjestöjen tai valtioiden kahdenvälisiin kehityshankkeisiin ja sosiaaliseen toimintaan. Lisäksi Kalahari Consultants/Koonono-matkat tukee toiminnallaan paikallisia pienyrityksiä kohteessa. Yritys antaa vuosittain 1-5 prosenttia liikevoitostaan avustuksena kohteisiin, joihin on mahdollista tutustua heidän järjestämillään matkoilla. Avustuksia ovat saaneet useat päiväkodit, koulut, vammaisten kuntoutuskeskus sekä hiv- ja aids-tukikeskus. Avustusten turvin on hankittu esimerkiksi kirjoja ja muita tarvikkeita kouluihin ja päiväkoteihin sekä avustettu lapsia, joiden vanhemmat eivät ole pystyneet maksamaan päiväkotimaksuja. *Lue lisää yrityksen kestäväin kehityksen toimista [täältä](#).*

8.1 Työntekijöiden oikeudet

Erityisesti köyhissä, kehittyvissä maissa matkailusta saadut tulot ajautuvat valitettavan usein rikkaisiin teollisuusmaihin. Matkailu toki lisää työllisyyttä, mutta työntekijöiden palkoissa ja oikeuksissa on monissa maissa vielä valtavia puutteita. Kestävässä matkailussa pyritään työntekijöiden sosiaaliturvan sekä työehtojen ja palkkauksen parantamiseen. Mikäli matkailun kehittäminen alueella vie mahdollisuuden muiden elinkeinon harjoittamiselta, kuten maanviljelykseltä ja kalastukselta, tulisi näiden alueiden käytöstä maksaa oikeudenmukainen korvaus. Matkailuyritysten tulisi yhteistyökumppaneita valitessaan suosia sellaisia toimijoita, jotka kohtelevat työntekijöitään oikeudenmukaisesti ja tasavertaisesti esimerkiksi sukupuoleen tai syntyperään katsomatta.

CASE 12

Fair Trade Center on ruotsalainen riippumaton järjestö, jonka tarkoituksena on lisätä kuluttajien ja yritysten tietoisuutta sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen liittyen. Lokakuussa 2008 järjestö julkaisi raportin, joka käsittelee muun muassa burmalaisien siirtotyöläisten huonoja oloja Thaimaan hotelleissa ja hotellirakennustyömailla. Raportista nousseeseen keskusteluun perustuen TUI Nordic järjesti tapaamisen thaimaalaisen hotellijärjestön Thai Hotel Associationin kanssa saadakseen hotellit sitoutumaan sosiaaliseen vastuuseen. Lisäksi TUI Nordic on jättänyt Thaimaan turistiministeriölle asiakirjan burmalaisen työvoiman käytöstä hotellirakennustyömailla. Näiden toimenpiteiden kautta sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen liittyvää tietoa on levitetty hotelleihin ja tiedotusvälineisiin. *Lue lisää Fair Trade Centerista [täältä](#).*

CASE 13

TUI Nordic ja Finnmatkat ovat sisällyttäneet hotellisopimuksiin ympäristöasioiden lisäksi sosiaaliseen vastuuseen liittyviä ehtoja. TUI Nordic uudistaa parhaillaan alihankkijasopimusten sisältöä joiden pohjalta uudistetaan myös omistajakonserni TUI Travel PLC:n sopimustekstit. Uusi sopimusteksti edellyttää alihankkijoita kunnioittamaan muun muassa YK:n ihmisoikeuksien julistusta, ILO:n keskeisiä yleissopimuksia, YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista, YK:n alaisen Global Compactin kymmentä periaatetta ja ECPATin käyttäytymisohjeistusta. Lisäksi Finnmatkat kehottaa painokkaasti kaikkia alihankkijoitaan sallimaan työntekijöiden kokoontumiset ja ammattiliitot.

Monet Finnmatkojen käyttämistä hotelleista ovat liittyneet matkailun kestävään kehitykseen, ympäristökysymyksiin ja sosiaaliseen vastuuseen liittyvään Travelifeen. Se on eurooppalaisten matkanjärjestäjien aloitteesta syntynyt tavoitejärjestelmä, jonka ohjeistuksia seuraamalla hotellit voivat itsenäisesti asettaa tavoitteita ja arvioida saavutettuja parannuksia. Finnmatkojen omistajayhtiö TUI Travel PLC:n tarkastajat tukevat hotellien kestäväen kehityksen toimia ja huolehtivat, että hotelleissa noudatetaan sovittuja parannuksia. *Lue lisää Travelifea [täältä](#).*

8.2 Lapsityövoima

Kansainvälisen työjärjestö International Labour Organizationin mukaan maailmassa on yli 200 miljoonaa työtä tekevää lasta. Noin kolme neljäsosaa työssäkäyvistä lapsista joutuu lapsikaupan, orjuuden, seksuaalisen hyväksikäytön ja aseellisten selkkausten uhreiksi sekä tekemään töitä vaarallisissa olosuhteissa. Tämä vahingoittaa lasten henkistä, fyysistä ja emotionaalista kehitystä. Matkailualalla työskentelee noin 13–19 miljoonaa alle 18-vuotiasta ympäri maailman. Tämä on noin 10–15 prosenttia kaikista matkailualan työllistyneistä.

8.3 Ihmiskauppa

Ihmiskauppa on huume- ja asekaupan jälkeen yksi kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden tuottoisimmista toimintamuodoista. Tarkkaa tietoa ihmiskaupan uhrien lukumäärästä ei ole. Yhdysvaltojen ulkoministeriön mukaan maiden rajat ylittävän kansainvälisen ihmiskaupan uhriksi joutuu vuosittain noin 800 000 ihmistä.

Kun mukaan lasketaan maiden sisäinen ihmiskauppa, ILO arvioi ihmiskaupan uhrien lukumäärän olevan noin 1,2 miljoonaa vuodessa. Suurin osa, noin 80 prosenttia, ihmiskaupan uhreista on prostituutioon pakotettuja naisia ja lapsia. Ihmiskaupan uhrit ovat alistussuhteessa tekijään, ja prostituution ohella heitä kaupataan pakkotyöhön tai elinten siirtämiseksi. Liikkumisen helpottuminen maiden välillä sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehittyminen ovat edistäneet ihmiskaupan ja seksiteollisuuden kehittymistä maailmanlaajuisesti ongelmaksi.

Syyt ihmiskauppaan ovat tavallisesti köyhyys, työttömyys, yhteiskunnallinen epävakaus ja ihmisten eriarvoisuus. Ihmiskauppaa ruokkivat myös halvan työvoiman ja prostituution kasvanut kysyntä. Järjestäytynyt rikollisuus vaarantaa siihen pakotettujen ihmisten arjen ja vaikeuttaa heidän mahdollisuuksiaan omaehtoiseen työskentelyyn.

Ihmiskauppa on kaikkia maita koskettava vakava ongelma. Se koskettaa myös Suomea, vaikka olemmekin ihmiskaupan valtavirtojen ulkopuolella. Arvion mukaan Suomi on kauttakulku- tai kohdemaana sadoille ihmiskaupan uhreille vuodessa.

8.4 Seksiturismi

Matkailu voi väärin toteutettuna loukata ihmisoikeuksia ja pahentaa kansainvälistä rikollisuutta. Yksi matkailun ikävimpiä haittapuolia on seksiturismi, jonka kohteeksi joutuvat myös lapset ja nuoret, ja joka on usein sidoksissa ihmiskauppaan. Seksin ostamista ei voi puolustella ”hyväntekeväisyyden” harjoittamisella, joka tukee paikallisen prostituoidun elinkeinoa, sillä usein prostituoidut on pakotettu myymään itseään esimerkiksi väkivallan uhalla. Seksiturismi on kaikkia maanosia koskettava vakava ongelma, mutta pääasiassa se keskittyy Aasiaan sekä Keski- ja Etelä-Amerikkaan. Seksipalvelujen perässä matkustavat niin ”tavalli-

set” matkailijat kuin liikemiehet, avustustyöntekijät ja diplomaatitkin. Myös naiset matkustavat seksipalvelujen perässä erityisesti Afrikan kohteisiin.

8.5 Lapsiseksiturismi

Raadollisin seksiturismin muoto on lapsiin kohdistuva hyväksikäyttö. Lasten kaupallisen seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi toimivan kansainvälisen järjestön ECPAT:n mukaan seksikaupan uhriksi joutuu vuosittain lähes kolme miljoonaa lasta. Lapsiseksi ostava matkailija ei aina ole keski-ikäinen mies, vaan hän voi vastoin yleistä käsitystä olla kuka tahansa ikään, kansalaisuuteen ja asemaan katsomatta. Lapsiseksituriisteista suurin osa on ”tilaisuus tekee varkaan” -tyyppisiä hyväksikäyttäjiä, joilla ei ole varsinaista seksuaalista mieltymystä lapsiin. Matkalla, ollessaan poissa normaalista sosiaalisesta kontrollista, hyväksikäyttäjä kuitenkin ostaa seksiä alaikäiseltä joko tietäen tai tietämättä tämän iän.

Uhrit tulevat yleensä köyhistä oloista ja he edustavat usein etnisiä ja sosiaalisia vähemmistöjä. Uhreiksi joutuvat sekä tytöt että pojat. Erityisesti ne lapset, jotka työskentelevät kausiluontoisissa töissä, ajautuvat helposti seksiturismin pariin. Haavoittuvimpia ovat myös AIDS -orvot, katulapset sekä omien perheiden hylkäämät tai hyväksikäyttämät lapset. Toisinaan pelkästään syntyminen tietystä matkailukohteesta saattaa olla riittävä syy lapsen kauppaamiseen johtuen suurista eroista paikallisen väestön ja turistien varakkuudessa.

Hyväksikäyttö jättää jäljet jokaiseen sen uhriksi joutuneeseen lapseen. Se vaikuttaa lapsen henkiseen ja fyysiseen kehitykseen ja altistaa lapset sukupuolitaudeille, kuten HIV:lle. Hyväksikäytön uhri jätetään usein yhteisön ulkopuolelle ja vaille mahdollisuuksia saada koulutusta, mikä vaarantaa uhrin hyvinvoinnin myös tulevaisuudessa.

Suomen laki suojaa kaikkia alle 18-vuotiaita seksikaupalta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Alle 16-vuotiaan henkilön seksuaalisesta hyväksikäytöstä voi seurata jopa 10 vuoden vankeusrangaistus. Myös lapsipornografisen materiaalin tuominen Suomeen ja sen hallussapito on rangaistava teko. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ulkomailla on rikos, ja siitä voidaan rangaista Suomessa. Suomen lakia voidaan aina soveltaa suomalaisten ulkomailla tekemiin lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin riippumatta siitä, onko teko rikos sen tekomaassa. *Lähde: SMAL, [Matkailun pimeä puoli-esite](#).*

Mitä voin tehdä?

Matkailuyrityksillä on vastuullinen rooli lasten perusoikeuksien suojelemisessa. Matkailijoita varten kehitettyjä palveluita käytetään myös rikollisen toiminnan pyörittämisessä. Siksi majoitus- ja kuljetuspalveluilla tulee olla käytössä ohjeet lapsiin kohdistuvan hyväksikäytön tunnistamiseen ja raportoimiseen sekä toimintaan tilanteissa, joissa epäillään lasten kauppaamista hyväksikäyttötarkoituksiin.

CASE 14

ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes) on kansainvälinen lapsiin kohdistuvan kaupallisen seksuaalisen hyväksikäytön vastainen järjestö. Se perustettiin Thaimaassa vuonna 1990, ja nykyisin yli 80 yritystä ja liittoa 70 maassa ovat ottaneet järjestön käytösäännöt, The Code of Conductin, osaksi toimintaansa. Käyttäytymisohjeistuksen on luonut Ruotsin ECPAT yhdessä pohjoismaisten matkanjärjestäjien kanssa. Allekirjoittamalla ECPATin käyttäytymisohjeistuksen matkanjärjestäjä omaksuu lapsiseksi vastaisen toimintaperiaatteen, kouluttaa henkilöstönsä toimimaan lapsiseksikauppaa vastaan sekä lisää hotellisopimuksiin lausekkeen lapsiseksikaupan yhteisestä torjunnasta. Lisäksi käyttäytymisohjeistuksen omaksunut matkanjärjestäjä tiedottaa asiakkaitaan sekä informoi matkakohteen yhteistyökumppaneita, kuten poliisia, ravintoloitsijoita ja baarinpitäjiä lapsiseksikaupasta sekä raportoi vuosittain lapsiseksiturismin vastaisista toimistaan. Suomen suurimmista matkanjärjestäjistä Aurinkomatkat, Finnmatkat ja Tjäreborg ovat allekirjoittaneet ECPAT:n lapsiseksi vastaisen julistuksen. *Lisää tietoa [ECPATista](#) ja [Code of Conductista](#). Lue lisää [Aurinkomatkojen](#), [Tjäreborgin](#) ja [Finnmatkojen](#) yhteistyöstä ECPATin kanssa.*

Lisätietoa:

ECPAT Sweden. Child sex tourism – the sexual exploitation of children committed by Swedes abroad <http://www.ecpat.se/upl/files/6329.pdf>

ECPAT International. Combating Child sex tourism, Questions & Answers <http://ecpat.net/EI/book.asp?id=28>

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin suomenkieliset ja kansainväliset sivut. <http://www.amnesty.fi/>, <http://amnesty.org/>

Katoavien alkuperäiskansojen asiaa maailmanlaajuisesti ajava kansalaisjärjestö. <http://www.survivalinternational.org/>

Tourism Concern on Euroopan ainoa järjestö, joka kampanjoi aktiivisesti matkailun hyväksikäyttäviä muotoja vastaan. <http://www.tourismconcern.org.uk/>

ILO Hotels; catering; tourism <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/sectors/tourism.htm>

Maailma.net on teemaportaali, joka tarjoaa ja tuottaa tietoa kestävään kehitykseen ja ihmisoikeuksiin liittyen. www.maailma.net

9 Matkailu ja talous

Matkailulla on merkittävä rooli maailmantaloudessa. Tästä kertoo elinkeinon jatkuva kasvu 1950-luvulta aina vuoden 2008 jälkipuoliskolla alkaneeseen maailmantalouden heikentymiseen saakka. Nykyinen talous-taantuma näkyy merkittävästi myös matkailussa, mikä osoittaa, kuinka herkästi matkailuala reagoi maailman tapahtumiin. WTTC:n (World Travel & Tourism Council) matkailusatelliittitilinpäiväkirjan mukaan matkailun kasvu oli vuonna 2008 heikoimmillaan sitten vuoden 2001 syyskuun terrori-iskujen sekä vuoden 2003 SARS -epidemian. Siitä huolimatta vuonna 2008 matkailuala työllisti kaksi miljoonaa henkeä enemmän kuin edellisenä vuonna ja hyvän alkuvuoden ansiosta kansainvälisten matkailijoiden määrä kasvoi noin 2 prosenttia. Sen sijaan matkailun muodostama osuus maailman bruttokansantuotteesta oli 9,6 prosenttia vuonna 2008, kun se vuonna 2006 oli vielä hieman yli 10 %.

Eurooppa on yhä selvästi suosituin matkailukohde maailmassa, mutta sen ja toisen keustosuosikin, Amerikan, osuus kansainvälisestä matkailusta on vähenemässä. Lähi-idän sekä Afrikan osuus puolestaan kasvaa. Matkailu työllistää yli 200 miljoonaa ihmistä ja on merkittävä elannon tuoja erityisesti monissa köyhissä maissa. Siksi matkailuelinkeinolla on valtavat mahdollisuudet lieventää köyhyyttä ja parantaa kehitysmaiden elintasoja.

Yksi matkailun suurista ongelmista on matkailutulojen epätasainen jakautuminen vauraiden teollisuusmaiden ja köyhien eteläisellä pallonpuoliskolla sijaitsevien maiden välillä. Jopa 90 prosenttia matkailutuloista menee rikkaille teollisuusmaille, kun taas ympäristö- ja sosiaaliset ongelmat kasaantuvat köyhiin maihin. Monissa köyhissä maissa matkailuteollisuus on erillään paikallisyhteisöistä, mikä rajoittaa yhteisöjen taloudellista ja yhteiskunnallista kehittymistä. Kohteeseen jäävien matkailutulojen määrä ei aina kasva samassa suhteessa kävijämäärien kanssa. Yksi syy matkailutulojen vuotamiseen ulkomaille ovat kansainväliset hotelliketjut, jotka levittäytyvät myös kehittyviin maihin. Yksi kestävämpiä matkailun muotoja on niin sanotut all inclusive -lomat. Etukäteen maksettu loma suljetulla hotellialueella jättää kohdemaan hyvin vähän matkailutuloja.

Lisätietoa:

World Travel & Tourism Council <http://www.wttc.org/eng/Home/>

World Travel & Tourism Council. Travel & Tourism Economic Impact. Executive summary 2009. http://www.wttc.org/bin/pdf/temp/exec_summary_2009.html

10 Kestävä palveluketju

Matkailun peruselementit eli kysyntä, matkailupalveluiden välitys ja tarjonta muodostavat ketjun, jonka kaikki osa-alueet ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa ja riippuvaisia toinen toisistaan. Keskeinen osa ketjua on asiakas, jonka tarpeet ja toiveet matkasta ja siihen liittyvistä palveluista vaihtelevat henkilökohtaisten motiivien ja odotusten perusteella. Tänä päivänä matkailijat ovat yhä kiinnostuneempia matkailun vaikutuksista ja mahdollisuuksista matkustaa vastuullisemmin. Sekä omatoiminen matkailija että välittävän matkatoimiston tai matkanjärjestäjän kautta matkansa hankkiva asiakas vaatii paitsi laadukkaita ja tasokkaita tuotteita myös vastuullista toimintaa matkan toteuttamisessa.

Matkailun kestävän kehityksen kannalta on erityisen tärkeää saada ketjun kaikki osat toimimaan kestävien periaatteiden mukaisesti niin liike- kuin vapaa-ajan matkustamisessa. Jos yksi ketjun osa ei täytä kestävän matkailun vaatimuksia, se vaikuttaa koko palveluketjun laatuun. Usean toimialan yhteistyö palveluketjussa tuo haasteita matkailupalvelujen kestävyydelle, eikä yrittäjien ole aina helppo kontrolloida matkailupalvelujen vaikutuksia ympäristöön. Tästä syystä yhteistyö niin matkailuyrittäjien kesken kuin matkailuteollisuuden ja julkisen sektorin välillä on tärkeää, jotta matkailutuotteen koko elinkaari täyttäisi kestävän matkailun periaatteet.

Ottamalla huomioon matkustamisen ekologiset ja eettiset puolet matkanjärjestäjät ja palveluntarjoajat kasvattavat positiivista imagoaan vastuullisina toimijoina. Yhdistettynä laadukkaaseen palveluun tämä kasvattaa asiakkaiden määrää, lisää asiakastyytyväisyyttä, vahvistaa yrityksen julkista kuvaa ja markkinointimahdollisuuksia sekä parantaa suhteita kohdemaan toimijoihin. Lisäksi ekologisten ja eettisten asioiden huomiointi auttaa ylläpitämään hyviä suhteita palveluntarjoajien ja poliittisten tahojen kanssa sekä edesauttaa toimimista kohdealueilla luotettavana liikekumppanina.

Matkailijamäärät ovat kasvaneet räjähdysmäisesti vuosikymmenien ajan. Aikaisemmin matkailu on ollut lähes pelkästään länsimaalaisten etuoikeus, mutta taloudellisen kehityksen myötä se on mahdollista yhä suuremmille massoille. Monet suositut matkailukohteet toimivat jo nyt sietokyvyn rajoilla, eikä matkailu nykyisellään voi jatkua loputtomiin. Matkailijat vaativat entistä enemmän ekologisia ja eettisiä matkoja, ja matkailuteollisuuden on vastattava kysyntään. Globalissa matkailuteollisuudessa yhteistyö eri tahojen sekä

lähtö- ja kohdemaiden välillä on erityisen tärkeää kestävän matkailun kehittymisen kannalta, sillä yksin ei kukaan voi saada suuria muutoksia aikaan.

CASE 15

Tour Operators' Initiative for Sustainable Tourism Development on vuonna 2000 perustettu kansainvälinen matkailun kestävä kehitystä edistävä järjestö. YK:n ympäristöohjelma UNEP:in, UNWTO:n ja matkanjärjestäjien yhteishankkeen tarkoituksena on rohkaista matkanjärjestäjiä sitoutumaan yhteistyöhön kestävän kehityksen hyväksi ja edistää kestävä matkailujohtamista. TOI on riippumaton, voittoa tavoittelematon järjestö, jonka jäsenet ovat sitoutuneet suojelemaan kulttuuri- ja luonnonympäristöä ja toimimaan yhteistyössä paikallisyhteisöjen kanssa. Suomessa toimivista matkanjärjestäjistä Aurinkomatkat ja TUI Travel Plc -matkailukonserniin kuuluva Finnmatkat ovat mukana hankkeessa. *Lue lisää TOIn toiminnasta [täältä](#).*

Lisätietoa:

TOI:n raportti kestävästä palveluketjusta matkanjärjestäjille.

<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/SupplyChainEngagement.pdf>

11 Kestävä liikematkailu

Liikematkailusta puhutaan yleisesti ottaen melko vähän kestävän matkailun yhteydessä, paitsi sen negatiivisista vaikutuksista. Liikematkustus on iso osa kansainvälistä matkailua. Matkailu on monissa yrityksissä välttämätöntä liiketoiminnan kannalta, ja se on myös merkittävä osa koko maailman taloutta.

Liikematkailija matkustaa vapaa-ajan matkailijaa useammin, mikä kuormittaa ympäristöä suhteessa enemmän. Lisäksi liikematkustus asettaa kohteelle tiettyjä vaatimuksia tasokkaasta majoituksesta ja palveluista kokous- ja konferenssimahdollisuuksineen. Suuri osa liikematkustuksesta liittyy asiakaskäynteihin, minkä vuoksi matkustuksesta ei aina voi tinkiä. Sitä suuremmalla syyllä liikematkailua tulisi harjoittaa kestävän matkailun periaatteiden mukaisesti.

Vinkkejä liikematkustukseen:

- Vältä turhaa matkustamista ja hyödynnä teknologiaa.
- Suunnittele reitit, matkustusmuoto ja ajankohta huolellisesti.
- Käytä matkan suunnittelussa CO₂-laskuria.
- Budjetoit CO₂-päästöt ja tee suunnitelmia niiden vähentämiseksi.
- Suosi lentäessä suoria lentoja ja mahdollisimman uutta kalustoa.
- Valitse juna, kun mahdollista.
- Ota lentoasemalta juna tai bussi, kun mahdollista.
- Valitse pienempi ja ympäristöystävällisempi vuokra-auto.
- Valitse sopimushotelleiksi ympäristöasiat sekä henkilökunnan hyvinvoinnin huomioivia hotelleja.
- Noudata hotellien antamia ympäristöohjeita.
- Suosi kohteessa paikallisten yritysten tuotteita ja palveluita.
- Keskitä tapaamiset keskeisille lentokentille.

Linkkejä

MATKAILUN KESTÄVÄ KEHITYS

International Tourism Partnership tekee yhteistyötä jäsenyritystensä kanssa matkailun kestävän kehityksen edistämiseksi. <http://www.tourismpartnership.org/index.html>

Maailman matkailujärjestö UNWTO:n sivusto matkailun kestävästä kehityksestä.
<http://www.unwto.org/sdt/index.php?op=0>

Matkakohteiden ja niiden sidosryhmien sivusto, joka tarjoaa tietoa matkailun kestävästä kehityksestä. Sivustolla on paljon hyödyllisiä linkkejä ja tiedotteita. <http://destinet.ew.eea.europa.eu/>

Reilun matkailun yhdistys
<http://www.reilumatkailu.fi/index.html>

The Global Partnership for Sustainable Tourism Criteria (GSTC Partnership). Matkailuorganisaatioiden luoma ohjeistus maailmanlaajuisen kestävä matkailun edistämiseksi.
<http://www.sustainabletourismcriteria.org/>

Tour Operators Initiative
<http://www.toinitiative.org/>

TOI:n raportti kestävästä palveluketjusta matkanjärjestäjille.
<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/SupplyChainEngagement.pdf>

UNWTO Global Code of Ethics for Tourism
<http://www.unwto.org/ethics/index.php#>

UNWTO Sustainable Development of Tourism
<http://www.unwto.org/sdt/>

YMPÄRISTÖ

Blue Flag. Lisätietoja rannoille myönnettävästä EU:n ympäristömerkistä. <http://www.blueflag.org/>

Convention on Biological Diversity: Development of Guidelines for Sustainable Tourism in Vulnerable Ecosystems. Ohjeistus matkailun kehittämiseksi luonnon monimuotoisuutta paremmin tukevaksi.
<http://www.cbd.int/doc/programmes/tourism/tourism-manual-en.pdf>

EMAS – yrityksille ja organisaatioille tarkoitettu ympäristöjohtamisen väline, jonka avulla ympäristöasiat otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikessa toiminnassa.
<http://www.ymparistokeskus.fi/default.asp?contentid=2125&lan=fi>

EU-kukka

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

ISO 14001 Ympäristöjärjestelmä

<http://www.sfs.fi/iso14000/ymparistojarjestelma/>

IUCN, International Union for Conservation of Nature. Luonnonvarojen ja luonnon monimuotoisuuden säilymiseen sekä luonnonvarojen kestäväan ja kohtuulliseen kulutukseen keskittynyt järjestö.

<http://www.iucn.org/>

Joutsenmerkki

<http://www.ymparistomerkki.fi/>

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV:n jätehuoltosivusto, josta löytyy ohjeita muun muassa jätteen lajitteluun ja ongelmajätteen käsittelyyn. <http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/etusivu.htm>

Suomen luomumatkailuyhdistys ECEAT Suomi ry

<http://www.luomu-liitto.fi/luomumatkailu/>

Suomen luonnonsuojeluliiton vinkkejä kestäväan tuotantoon ja kulutukseen.

<http://www.sll.fi/luontojymparisto/kestava>

The Green Tourism Business Scheme -ympäristömerkki

<http://www.green-business.co.uk/index.asp>

Työ- ja Elinkeinoministeriö Matkailu MIPS – Matkailunluonnonvarojen kulutus 2008.

<http://www.sll.fi/luontojymparisto/kestava/mips/kotimips/matkailumipsraportti.pdf>

United Nations Environment Programme. <http://www.unep.org/>

Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu.

www.ymparisto.fi

WWF:n ”2010 and beyond: Rising to the Biodiversity Challenge” -raportin

http://www.footprintnetwork.org/images/uploads/CBD_2010_and_Beyond.pdf

WWF:n matkailuun ja luonnonsuojeluun liittyviä hankkeita:

<http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/hankkeita.html>

WWF PAN Parks

http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/pan_parks.html

WWF:n raportti Freshwater and Tourism in the Mediterranean. Katsaus matkailun vaikutuksista Välimeren maiden vesivaroihin ja ekosysteemiin. Tietoa vedenkulutuksen vähentämisestä sekä matkailuyrityksille että matkailijoille. http://assets.panda.org/downloads/medpotourismreportfinal_ofnc.pdf

WWF:n raportti Freshwater and Tourism in the Mediterranean. Katsaus matkailun vaikutuksista Välimeren maiden vesivaroihin ja ekosysteemiin. Tietoa vedenkulutuksen vähentämisestä sekä matkailuyrityksille että matkailijoille. http://assets.panda.org/downloads/medpotourismreportfinal_ofnc.pdf

ILMASTONMUUTOS

Ilmasto.org. Kaikki ilmastonmuutoksesta. Vapaaehtoisvoimin ylläpidetty ilmastosivusto. <http://www.ilmasto.org/>

Intergovernmental Panel on Climate Change. Climate Change 2007: Synthesis Report. http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf.

The rising tide: assessing the risks of climate change and human settlements in low elevation coastal zones. <http://sedac.ciesin.columbia.edu/gpw/docs/McGranahan2007.pdf>

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. <http://vnk.fi/hankkeet/tulevaisuusselonteko/fi.jsp>

World Travel & Tourism Council, Leading the Challenge on Climate Change -raportti http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/climate_change_final.pdf

YK:n ympäristöohjelma UNEP:n ilmastonmuutokseen keskittyvä sivusto. <http://www.unep.org/climateneutral/>

LIIKENNE

Baltic Sea Action Group on sitoutumaton säätiö, joka kokoaa yhteen voimia yhteiskunnan eri tahoilta Itämeren pelastamiseksi. <http://www.bsag.fi/>

Finnairin yhteiskuntavastuuraportti 2008. <http://www.digipaper.fi/finnair/28927/>

[Ilmailulaitoksen ympäristösivut](#), jossa tietoa muun muassa lentoliikenteen energiankulutuksesta, päästöistä ja meluntorjunnasta.

Liikenne- ja viestintäministeriön, Ilmailuhallinnon, Finnair Oy:n, Blue 1 Oy:n, Air Finland Oy:n ja Ilmailulaitos Finavian laatima sivusto lentoliikenteen ilmastovaikutuksista www.lentoliikennejailmasto.fi/.

LIPASTO on VTT:ssä toteutettu Suomen liikenteen pakokaasupäästöjen ja energiankulutuksen laskenta-järjestelmä. <http://lipasto.vtt.fi/>

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. <http://vnk.fi/hankkeet/tulevaisuusselonteko/fi.jsp>

VR:n ympäristölupaukset. <http://www.vr.fi/ymparisto/ymparisto.php>

MAJOITUS

Ekokompassijärjestelmän vinkkilista jätteisiin, energiaan, logistiikkaan ja liikkumiseen, hankintoihin ja kemikaaleihin liittyen.

<http://www.ekokompassi.fi/Tiedostot/Muut%20j%C3%A4rjestelm%C3%A4lomakkeet%20ja%20liitteet/Ekokompassi%20vinkkilistat.pdf>

Reilun kaupan sivusto, jossa lisätietoa esimerkiksi kahviloille, ravintoloille ja tavarantoimittajille.

www.reilukauppa.fi

Scandicin Better World -raportti. <http://www.scandic-campaign.com/betterworld/index.asp?languageid=fi>

Tour Operators Initiativen kestävän kehityksen käsikirja majoitusosalalle. A Practical Guide to Good Practice: Managing Environmental and Social Issues in the Accommodations Sector.

<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/HotelGuideEnglish.pdf>

The Travel Foundationin vinkkejä kestävään majoitustoimintaan.

<http://www.thetravelfoundation.org.uk/index.php?id=152>

YTV:n ympäristövinkkejä hotelli- ja ravintola-alalle

http://www.ytv.fi/FIN/fiksu/toissa/hotelli_ravintolaala/etusivu.htm

MATKAILUN SOSIAALISKULTTUURISET VAIKUTUKSET

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin suomenkieliset ja kansainväliset sivut.

<http://www.amnesty.fi/>, <http://amnesty.org/>

International Labour Organization. Hotels; catering; tourism

<http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/sectors/tourism.htm>

International Labour Organization

<http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>

Katoavien alkuperäiskansojen asiaa maailmanlaajuisesti ajava kansalaisjärjestö.

<http://www.survivalinternational.org/>

Tourism Concern on Euroopan ainoa järjestö, joka kampanjoi aktiivisesti matkailun hyväksikäyttäviä muotoja vastaan. <http://www.tourismconcern.org.uk/>

LAPSISEKSITURISMI

Code of Conduct

http://www.thecode.org/index.php?page=1_1

ECPAT International

<http://www.ecpat.net/EI/index.asp>

ECPAT Sweden. Child sex tourism – the sexual exploitation of children committed by Swedes abroad

<http://www.ecpat.se/upl/files/6329.pdf>

ECPAT International. Combating Child sex tourism, Questions & Answers

<http://ecpat.net/EI/book.asp?id=28>

Suomen Matkatoimistoalan Liitto. Matkailun pimeä puoli -esite. <http://www.smal.fi/file.php?336>

UNWTO Protect Children from sex tourism

http://www.unwto.org/protect_children/campaign/en/campaign.php?op=1&subop=1

KESTÄVÄ KEHITYS YRITYKSESSÄ

Elinkeinoelämän keskusliitto. Vastuullinen yritystoiminta – käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä.

http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/index.php

Ekokompassi-hankkeen pk-yrityksille suunnattua tietoa yrityksen ympäristövastuusta.

<http://www.ekokompassi.fi/ymparisto/ympjoht.htm>

Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima palvelu, josta löytyy kattavasti tietoa ja työkaluja, joiden avulla kestävän kehityksen periaatteet saadaan osaksi yrityksen arkea. www.yrityssuomi.fi/ymparisto Yrityksen ympäristövastuut -osiossa on esitetty yritykselle merkittävät ympäristöasioihin kohdistuvat toimenpiteet.

<http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?nodeid=16668>

KESTÄVÄ KEHITYS TOIMISTOSSA

Ekokompassijärjestelmän vinkkilista jätteisiin, energiaan, logistiikkaan ja liikkumiseen, hankintoihin ja kemikaaleihin liittyen.

<http://www.ekokompassi.fi/Tiedostot/Muut%20;%C3%A4rjestelm%C3%A4lomakkeet%20ja%20liitteet/Ekokompassi%20vinkkilistat.pdf>

Euroopan yhteisön energiategokkaita toimistolaitteita koskevan ENERGY STAR -ohjelman www-sivusto.

www.energystar.fi

WWF Green Office

http://www.wwf.fi/yritykset/green_office/

Lähteet

Kirjallisuuslähteet:

Edgell, Allen, Smith & Swanson 2008. Tourism Policy and Planning. Yesterday, Today and Tomorrow. Butterworth-Heinemann. Elsevier. Oxford, Great Britain 2008.

Kalmari & Kelola 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Image Kustannus Oy. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu 2009.

Kestävä matkailu 1997. Kestävän matkailun julkaisuja 1. Matkailun osaamiskeskus ja Matkailun verkostoyliopisto, Joensuun yliopisto, Savonlinna. Mynäprint Oy. Mynämäki. Aurinkomatkat Oy 2009.

Middleton & Hawkins 1998. Sustainable Tourism. A Marketing Perspective. Butterworth-Heinemann. Oxford. Great Britain 1998.

Mowforth, M., Charlton, C. & Munt, I. 2008. Tourism and Responsibility. Perspectives from Latin America and the Caribbean. Routledge. Great Britain.

Rätz, T. & Puczkó, L. 2002. The Impacts of Tourism. An Introduction. Häme Polytechnic. OffsetKolmio Oy. Hämeenlinna 2002.

Swarbrooke, J. Sustainable Tourism Management. 2002. Biddles Ltd. Guildford and King's Lynn. UK.

Internet-lähteet:

Ajuntament de Calvià. Calvià +10. 2007. Luettavissa:

http://www.calvia.com/web/plantilles/jstl/Calvia/area_Eng.plt?KIDIOMA=3&KNODE=2&KPAGINA=168

Ajuntament de Calvià. Department of the Environment 2008. Luettavissa:

http://www.calvia.com/web/plantilles/jstl/Calvia/area_Eng.plt?KPAGINA=8&KIDIOMA=3

Aurinkomatkojen kestävän matkailun ohjelma. Luettavissa:

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp?l=50>

Avara Maailma 2009. Luettavissa: http://www.avaramaailma.com/index_reilu.html

Baltic Sea Action Group. Luettavissa: <http://www.bsag.fi/>

Blue Flag. Luettavissa: <http://www.blueflag.org/>

Dragoman Overland 2009. <http://www.dragoman.com/>

ECPAT International 2008. Combating Child Sex Tourism: Questions & Answers. Luettavissa: <http://ecpat.net/EI/book.asp?id=28>

ECPAT International 2009. History. Luettavissa: http://www.ecpat.net/EI/Ecpat_history.asp

ECPAT Sweden. Child sex tourism – the sexual exploitation of children committed by Swedes abroad. Luettavissa: <http://www.ecpat.se/upl/files/6329.pdf>

Fair Trade Center 2009. Luettavissa: <http://www.fairtradecenter.se/english>

Finlex 3.12.1993. Jätelaki. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931072>

Finnair 2008. Yhteiskuntavastuuraportti. Luettavissa: <http://www.digipaper.fi/finnair/28927/>

Finnmatkat 2009. Ecpat. Luettavissa: <http://www.finnmatkat.fi/35940/Kestava-matkailu/Socialt-ansvar--project/ECPAT/>

Friends of the Earth 2002. Aviation and global climate change. Luettavissa: http://www.foe.co.uk/resource/reports/aviation_climate_change.pdf

Ilmasto.org. Kaikki ilmastonmuutoksesta. Vapaachtoisvoimin ylläpidetty ilmastosivusto. <http://www.ilmasto.org/>

Intergovernmental Panel on Climate Change. Climate Change 2007: Synthesis Report. Luettavissa : http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf.

International Labour Office 2005. ILO Minimum Estimate of Forced Labour in the World. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_081913.pdf

International Labour Organistaion 2009. Child Labour. Luettavissa: http://www.ilo.org/global/Themes/Child_Labour/lang--en/index.htm.

International Labour Organistaion 2009. Hotels; catering; tourism. Luettavissa: <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/sectors/tourism/socprot-child.htm>

International Maritime Organization 2002. Prevention of Pollution by Sewage from Ships. Luettavissa: http://www.imo.org/Environment/mainframe.asp?topic_id=237

Kalahari Consultants/Koonono-matkat 2009. <http://www.koonono.com/>

KILROY travels 2009. Overlanding-rekkareissulla matkataan kauas. http://www.kilroytravels.fi/Kohteet+%26+seikkailut/overlanding_-_rekkareissu.htm

Kuluttajavirasto 2009. Eko-ostaja. Paljonko ekologinen selkäreppusi painaa? Luettavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/4608a651-e2af-4fcc-9e15-9ea98c3a922a.aspx?StyleSuffix=Print>

Kuluttajavirasto 2009. Eko-ostajan opas. Mitä on kestävä kulutus? Luettavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/286ef23a-4f47-46c6-9a72-6331f02f8fc8.aspx>

Maailman terveysjärjestö WHO:n ja UNICEFin Water for Life –raportti. Luettavissa: http://www.who.int/water_sanitation_health/waterforlife.pdf

McGranahan, Balk, Anderson. The rising tide: assessing the risks of climate change and human settlements in low elevation coastal zones. <http://sedac.ciesin.columbia.edu/gpw/docs/McGranahan2007.pdf>

Merenkulkulaitos 2009. MARPOL 73/78 -yleissopimus. Luettavissa: http://portal.fma.fi/sivu/www/fma_fi/merenkulun_palvelut/ympariston_suojelu/MARPOL_7378_yleis_sopimus

Metsähallitus 2009. Suurpetoturismi. Luettavissa: <http://www.suurpedot.fi/page.asp?Section=40&Item=96>

Nordic Travel 2009. Luettavissa: <http://www.nordictravel.ru/fin/trains7.html>

Pohjoismainen ympäristömerkintä 2008. Joutsenmerkin myöntämisperusteet. Hotellit ja retkeilymajat. Luettavissa: http://www.joutsenmerkki.fi/files/1401/072fi3_2.pdf

Radisson Blu Hotels & Resorts. Joutsenmerkki nyt kaikissa hotelleissamme. <http://www.radissonblu.fi/cs/Satellite?blobcol=urlfile&blobheader=application/pdf&blobkey=id&blobtable=Document&blobwhere=1254821569167&ssbinary=true>

Reilun matkailun yhdistys. <http://www.reilumatkailu.fi/index.html>

Scandicn Better World -raportti. <http://www.scandic-campaign.com/betterworld/index.asp?languageid=fi>

Secretariat of the Convention on Biological Diversity. <http://www.cbd.int/tourism/>

SFS – Ympäristömerkintä. <http://www.ymparistomerkki.fi/index.phtml?s=1>

SMAL 2000. 10 hyvää neuvoa matkatoimistoalalle –opas.

Suomen luonnonsuojeluliitto 2009. Kestävä tuotanto ja kulutus. Luettavissa: <http://www.sll.fi/luontojaymparisto/kestava>

Suomen luonnonsuojeluliitto 2009. Norppaenergia-merkki on nyt Ekoenergia-merkki. Luettavissa: www.ekoenergia.fi

Suomen Standardoimisliitto SFS ry. ISO 14000 -ympäristöjärjestelmä. <http://www.sfs.fi/iso14000/ymparistojarjestelma/>

Suomen YK-liitto 2009. Aavikko. Luettavissa: <http://www.ykliitto.fi/aavikko/matkailu.htm>

Tallink Silja Oy 2009. Tiedotteet. Luettavissa:

<http://www.tallinksilja.com/fi/mainMenu/company/news/enviroment2009.htm>

The European Commission. EMAS 2009. http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

The Global Fund for Children 2002. Child Trafficking and Prostitution. Luettavissa:

http://www.globalfundforchildren.org/pdfs/GFC_childtraffic_prost.pdf

The Green Tourism Business Scheme 2009. Luettavissa: <http://www.green-business.co.uk/index.asp>

The Travel Foundation 2009. Sustainable Accommodations.

<http://www.thetravelfoundation.org.uk/index.php?id=152>

Tilastokeskus 2002. Luonnonvarat ja ympäristö 2006. Luettavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=56318&lan=fi>

Tjäreborg 2009. Ecpat – Vastuuntuntoinen matkailu. Luettavissa:

http://www.tjareborg.fi/dynamic/dynamicLeftTextBlank.aspx?Dynamic_Id=78138

Tour Operators' Initiative. A Practical Guide to Good Practice: Managing Environmental and Social Issues in the Accommodations Sector.

<http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/HotelGuideEnglish.pdf>

Tour Operators' Initiative 2004. Supply Chain Engagement for Tour Operators. Three steps towards sustainability.

Luettavissa: <http://www.toinitiative.org/fileadmin/docs/publications/SupplyChainEngagement.pdf>

Travellife Sustainability System 2009. Luettavissa: http://www.its4travel.com/traveller_info.asp

UN 1987. 42/187. Report of the World Commission on Environment and Development. 11.12.1987. Luettavissa: <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>

UN-Water 2009. Statistics: Water Resources. Luettavissa: http://www.unwater.org/statistics_res.html

UNWTO Facts & Figures. Historical perspective of world tourism. Luettavissa:

<http://www.unwto.org/facts/menu.html>

UNWTO Maailman matkailubarometrit luettavissa: <http://www.unwto.org/facts/eng/barometer.htm>

UNWTO Tourism Highlights 2008. Luettavissa:

<http://www.hotelnewsresource.com/pdf8/UNWTO123008.pdf>

UNWTO2009a. Tourism Highlights, Edition 2009. Luettavissa:

<http://www.unwto.org/facts/eng/highlights.htm>

UNWTO 2009b. Sustainable Development of Tourism. Luettavissa:

<http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>

Valtioneuvoston kanslia 2009. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. <http://vnk.fi/hankkeet/tulevaisuusselonteko/fi.jsp>

Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu. www.ymparisto.fi

Viking Line 2009. Ympäristö. Luettavissa: <http://www.vikingline.fi/yritysinfo/ymparisto.asp>.

Voima 2/2009. Tule takaisin vesi. Luettavissa: <http://www.voima.fi/content/view/full/2983?PHPSESSID>

VR 2009. Luettavissa: <http://www.vr.fi/fin/>

VR 2009. Ympäristölupaukset. Luettavissa: <http://www.vr.fi/ymparisto/ymparisto.php?id=1>

World Health Organization and UNICEF 2005. Water for Life. Making it Happen. Luettavissa: http://www.who.int/water_sanitation_health/waterforlife.pdf

WTTC 2009. World Travel & Tourism Council. Travel & Tourism Economic Impact. Executive Summary 2009. Luettavissa: http://www.wttc.org/bin/pdf/temp/exec_summary_2009.html.

WWF 2004. Freshwater and Tourism in the Mediterranean. Luettavissa: http://assets.panda.org/downloads/medpotourismreportfinal_ofnc.pdf

WWF 2008. Kansainväliset risteilijät jatkavat levien ruokintaa Itämerellä. Luettavissa: http://www.wwf.fi/tiedotus/tiedotteet/tiedotteet_2008/kansainvaliset_risteilijat_jatkavat.html

WWF 2008. WWF:n raportti: Luonnon monimuotoisuuden katoaminen maapallolla jatkuu. Luettavissa: http://www.wwf.fi/tiedotus/tiedotteet/tiedotteet_2008/raportti_luonnon_monimuotoisuuden.html

WWF 2009. Bwindi Impenetrable National Park. [http://www.panda.org/what we do/how we work/conservation/species programme/species people/our solutions/binp_uganda/](http://www.panda.org/what_we_do/how_we_work/conservation/species_programme/species_people/our_solutions/binp_uganda/)

WWF 2009. Green Office. Luettavissa: http://www.wwf.fi/yritykset/green_office/

WWF 2009. Green Office -toimistot. Luettavissa: http://www.wwf.fi/yritykset/green_office/green_office_toimistot.html

WWF 2009. Green Office -toimistot säästivät hiilidioksidipäästöjä 365 maailmanympärimatkan verran. Luettavissa: http://www.wwf.fi/tiedotus/tiedotteet/tiedotteet_2009/green_office_toimistot.html

WWF 2009. Jätevedet. Luettavissa: http://www.wwf.fi/ymparisto/meret_sisavedet/rehevoityminen/jatevedet.html#alusjatevedet

WWF 2009. Laivojen päästöt. Luettavissa: http://www.wwf.fi/ymparisto/meret_sisavedet/merenkulku/laivojen_paastot.html

WWF 2009. Matkailun vaikutukset. Luettavissa:

http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/matkailun_vaikutukset.html

WWF 2009. PAN Parks. Luettavissa: http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/pan_parks.html

WWF 2009. Päästöistä säästöihin. Luettavissa:

http://www.wwf.fi/yrietykset/green_office/green_office_lisamateriaalia/paastoista_saastoihin.html

WWF 2009. Tortuguero, Costa Rica.

http://www.panda.org/what_we_do/how_we_work/conservation/species_programme/species_people/our_solutions/tortuguero_costa_rica/

WWF 2009. Uhanalaisten lajien suojelu auttaa vähentämään köyhyyttä.

Luettavissa: http://www.wwf.fi/tiedotus/tiedotteet/tiedotteet_2006/raportti_uhanalaisten_lajien.html

YTV 2009. Fiksu tuottaa vähemmän jätettä. Hotelli- ja ravintola-ala. Luettavissa:

http://www.ytv.fi/FIN/fiksu/toissa/hotelli_ravintolaala/etusivu.htm

YTV 2009. Jätehuolto. Luettavissa: <http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/etusivu.htm>